МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет права, публічного управління та національної безпеки
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Алешко Людмили Степанівни

УДК 159.923

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Вікові особливості прояву психологічних ролей особистості
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра психології.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____Л.С. Алешко

Керівник роботи:
Гречуха Ірина Анатоліївна
доктор філософії (спеціальність «Психологія»), доцент кафедри психології

Житомир – 2026

Висновок кафедри

_____

за результатами попереднього захисту:

_____

Протокол засідання кафедри
№_____ від «___»_____ 20__ року

Завідувач кафедри

_____ _____ _____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (науковий ступінь, вчене звання)

Результати захисту кваліфікаційної роботи
Здобувач вищої освіти

_____ захистив (ла)
(прізвище, ім’я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____
за шкалою ECTS _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ _____ _____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище ,ім’я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Алешко Л. С. Вікові особливості прояву психологічних ролей особистості. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 «Психологія», ОПП «Практична психологія». – Поліський національний університет, Житомир, 2026.

Кваліфікаційну роботу присвячено теоретичному й емпіричному дослідженню вікових особливостей прояву психологічних ролей особистості в процесі соціалізації. Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення ролі як багатовимірного соціально-психологічного феномена, що відображає взаємозв'язок соціальних очікувань, індивідуального досвіду та внутрішнього світу особистості. Здійснено комплексний аналіз наукових джерел із проблеми рольової поведінки. Показано, що поняття ролі сформувалося в межах символічного інтеракціонізму та набуло розвитку у функціональному, структурному, організаційному, когнітивному підходах. Обґрунтовано значущість концепцій психодрами та трансакційного аналізу для розуміння ролі як динамічної соціально-психологічної конструкції, що формується у процесі соціальної взаємодії та засвоєння норм.

На основі теоретичного аналізу розроблено програму емпіричного дослідження. Встановлено, що система життєвих ролей має динамічний характер і змінюється залежно від вікового етапу, провідної діяльності та емоційного стану. Для підліткового віку більш типовими є ролі з негативним емоційним забарвленням, тоді як у ранній дорослості переважають ролі, пов'язані з професійним самовизначенням. Виявлено індивідуалізований характер рольової структури та різні функції ролей – від захисної до інтегрованої. Доведено, що у процесі соціалізації відбувається формування нових соціально-психологічних ролей, які розширюють рольову структуру особистості та визначають подальший напрям її розвитку.

Ключові слова: психологічна роль, соціальна роль, рольова ідентичність, рольова поведінка, віковий розвиток особистості, соціалізація.

SUMMARY

Aleshko L. Age characteristics of the manifestation of psychological roles of the individual. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 053 "Psychology", OPP "Practical Psychology". – Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The qualification work is devoted to the theoretical and empirical study of the age-related features of the manifestation of the psychological roles of the individual in the process of socialization. The topicality of the topic is determined by the need to study the role as a multidimensional socio-psychological phenomenon that reflects the relationship of social expectations, individual experience and the inner world of the individual. A comprehensive analysis of scientific sources on the problem of role behavior was carried out. It is shown that the concept of role was formed within the framework of symbolic interactionism and developed in functional, structural, organizational, and cognitive approaches. The significance of the concepts of psychodrama and transactional analysis for understanding the role as a dynamic socio-psychological construction that is formed in the process of social interaction and assimilation of norms is substantiated.

Based on the theoretical analysis, an empirical research program was developed. It was established that the system of life roles has a dynamic nature and changes depending on the age stage, leading activity and emotional state. For adolescence, roles with a negative emotional color are more typical, while in early adulthood, roles related to professional self-determination prevail. The individualized character of the role structure and different functions of roles - from protective to integrated - were revealed. It is proved that in the process of socialization new social and psychological roles are formed, which expand the role structure of the individual and determine the further direction of its development.

Key words: psychological role, social role, role identity, role behavior, age-related personality development, socialization.

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ …… 10

1.1. Дослідження поняття «ролі» в психології ……... 10

1.2. Психологічна природа ролі …… 14

1.3. Розвиток психологічних ролей особистості у процесі соціалізації …….. 19

Висновки до розділу 1…… 23

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ …… 24

2.1. Методологія дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації ……..……. 24

2.2. Методика та організація дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації …….. 25

Висновки до розділу 2……... 29

РОЗДІЛ 3 ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ ……... 30

3.1. Особливості використання життєвих ролей у юнацькому віці та у ранній дорослості …… 30

3.2. Уявлення досліджуваних про власні життєві ролі у юнацькому віці ……. 37

3.3. Уявлення досліджуваних про власні життєві ролі у ранній дорослості …….. 44

Висновки до розділу 3……... 50

ВИСНОВКИ…… 52

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……. 55

ДОДАТКИ…….. 60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Упродовж життя людина виконує низку соціально-психологічних ролей, які відображають її взаємодію із суспільством та впливають на процес самореалізації. Вона може виступати в ролі професіонала, батька, друга, спортсмена, спостерігача, критика, партнера тощо. Деякі ролі є приписаними від народження, зокрема стать (чоловік або жінка). Потім як інші набуваються в процесі життєдіяльності – наприклад, статус студента, колеги, спеціаліста чи консультанта.

Динаміка та різноманіття виконуваних ролей значною мірою диктується соціальними групами (П.П. Горностай), видами діяльності (Л.М. Карамушка, В.А. Семиченко), а також системою міжособистісних відносин, у яку включена особистість, її потребами та інтересами (Е. Берн). У науковому дискурсі виокремлюють кілька основних типів ролей: соціальні, ситуативні, групові та життєві, які перебувають у взаємозв'язку й доповнюють одну.

Поняття «роль» має як повсякденне, так і наукове значення. Попри широту цього поняття, його вживаність у побутовому контексті, систематичне вивчення психологічних ролей стало предметом дослідження лише в останні десятиліття. У науковій літературі представлені різні концептуальні підходи до визначення цього феномена. Так, Я. Морено розглядав роль як «синтетичний досвід, в якому поєднуються особистісні, соціальні та культурні елементи», Г. Атей і Дж. Дарлі трактували її як систему компетентностей взаємодії, а Р. Лінтон визначав роль як динамічний аспект соціального статусу. Першим детальне дослідження ролі здійснив представник символічного інтеракціонізму Дж. Мід, який наголошував, що особистість формується через освоєння різних соціальних ролей у процесі міжособистісної взаємодії.

Формування соціально-психологічних ролей одночасно пов’язане з процесом соціалізації, після чого вони є необхідними умовами адаптації особистості в суспільстві та представляють особливості її розвитку й функціонування.

На сучасному етапі значний внесок у дослідження рольових теорій зроблено як класиками соціальної та психологічної науки (Я. Морено, Е. Берн, Дж. Мід, Р. Лінтон), так і сучасними вченими (П.П. Горностай, Дж.Р. Ріцко, Е. Фоа, Дж.Т. Спенс та ін.). Водночас низка аспектів залишається недостатньо вивченою, що відкриває перспективи для подальших наукових розвідок у цій галузі, що і стало основою вибору теми наукової роботи *«Вікові особливості прояву психологічних ролей особистості».*

Мета дослідження – дослідити вікові особливості прояву психологічних ролей особистості.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні підходи до вивчення психологічних ролей особистості в процесі соціалізації.
2. Визначити методологічні засади дослідження психологічних ролей особистості.
3. Дослідити вікові особливості прояву психологічних ролей особистості.

Об'єкт дослідження – психологічні ролі особистості.

Предмет дослідження – вікові особливості прояву психологічних ролей особистості.

В основу нашого дослідження покладене ***припущення*** про те, що у життєві ролі особистості будуть відрізнятися на різних вікових періодах та стадіях розвитку особистості: залежатимуть від провідної діяльності певного вікового періоду та емоційного стану у якому знаходиться людина.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали вихідні положення рольової теорії Я.Морено, Е. Берн, Дж. Мід, Р. Лінтон, Дж.Р. Ріццо, Дж. Т. Спенс, Ю.Дж. Фоа, Е. Фоа, П.П. Горностая та ін.

Методи дослідження: методи теоретичних досліджень (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової літератури з проблеми). Дослідження будується на основі методу «Репертуар життєвих ролей» і модифікованого методу «Семантичного диференціалу».

Дослідження проводилося на базі Поліського національного університету зі студентами 4-го курсу (бакалаврат), 1 курсу магістратури та учнями 10-го класу Левківського ліцею Глибочицької сільської ради Житомирського району Житомирської області.

Наукова новизна та теоретичне значення: проаналізовано теорію психологічних ролей особистості в процесі соціалізації, здійснено аналіз їх класифікацій та встановлено психологічну природу ролі.

Практична значущість одержаних результатів полягає у розширені уявлення щодо психологічних ролей особистості та їх роль в процесі соціалізації. Отримані результати дослідження можуть бути використані в професійній діяльності психолога в практиці консультування.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Положення та результати дослідження представлені для обговорення на 3 науково-практичних конференціях: науково-практичній конференції: «Актуальні питання теорії та практики сучасної психології: виклики, перспективи та міждисциплінарні підходи» (м. Черкаси, Україна; 11 квітня 2025 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні виклики та міждисциплінарні рішення: наука, освіта і суспільство в епоху змін» (м. Стенфорд, США; 1 жовтня 2025 року) та науково-практичній конференції за результатами І туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт факультету права, публічного управління та національної безпеки «Студентські наукові читання – 2025» (м. Житомир, Україна; 11 грудня 2025 року).

Публікації. Теоретичні та емпіричні результати дослідження висвітлено у 3 публікаціях:

1. Алешко Л.С. Психологічна природа ролі. *Студентські наукові читання-2025: Матеріали студентської науково-практичної конференції,* 11 грудня 2025 року. Житомир: Поліський національний університет, 2025. (подано до друку).

2. Алешко Л. Дослідження поняття «ролі» в психології особистості. *Тези доповідей науково-практичної конференції «Актуальні питання теорії та практики сучасної психології: виклики, перспективи та міждисциплінарні підходи»* (11 квітня 2025 року). Відп.ред.: Яворська Г.Ю., Яворський М.В., Сіренко А.Є., Мордюшенко С.М., Кривопишина К.С., Черкаський державний технологічний університет, 2025. С. 9-11.

3. Алешко Л.С., Гречуха І.А. Розвиток психологічних ролей особистості у процесі соціалізації. *International Scientific and Practical Conference "Global Challenges and Interdisciplinary Solutions: Science, Education, and Society in an Era of Change":* Conference Proceedings (Stanford, USA, October 1, 2025). Stanford, USA: Golden Quill Publishing, 2025. С. 67-70.

Структура та обсяг роботи: кваліфікаційна робота складається з наступних структурних елементів – вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел, додатків. Робота налічує 108 сторінок, обсяг основного тексту роботи – 54 сторінки. Список використаних джерел налічує 40 джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

1.1. Дослідження поняття «ролі» в психології

Вперше поняття «ролі» були висвітлено представником символічного інтеракціонізму Дж. Мідом в 1934 році. Ролі уявлялися ним як результат досліджуваного і творчого процесу взаємодії, як очікувана поведінка взаємодіючих індивідів.

Теорія символічного інтеракціонізму, розроблена Дж. Мідом, Г. Брумером, М. Кумом та іншими дослідниками, інтерпретує структуру та механізми формування особистості крізь призму її рольової сутності. У цьому підході особистість розглядається через систему соціальних ролей. Відповідно до цієї концепції, людина в процесі життєдіяльності, міжособистісного спілкування та професійної діяльності ніколи не виступає поза межами соціальних ролей, а завжди функціонує як носій певних нормативних очікувань і соціальних функцій [14].

Згідно з положеннями теорії, виконання ролі є визначальним чинником у розвитку особистості, після чого саме через рольову взаємодію відбувається становлення психіки, формування психічних процесів і задоволення соціальних потреб. Центральним механізмом соціалізації є освоєння та реалізація особистістю соціальних ролей, що забезпечують її функцію в суспільстві.

Т. В. Слотіна разом із колегами наголошує на тому, що концепцію Дж. Міда часто ототожнюють із теорією очікування, припинивши процес виконання ролі нерозривно пов’язаний як із суспільними очікуваннями щодо індивіда, так і з його власними уявленнями про результати реалізації ролі. Авторка підкреслює, що соціальна роль є не тільки лише нормативними приписами поведінки, а й способом їх практичної реалізації в системі

міжособистісних відносин, тобто функціональним аспектом особистості в соціальному просторі [27].

Основні положення рольової теорії особистості були сформульовані не лише американським соціологом Дж. Мідом, психологами Я. Морено, Е.Берном та ін., але й активно розроблялися Р. Мертоном та П. Парсонсом. За їх думкою рольова теорія описує соціальне поводження особистості двома основними поняттями: «соціальний статус» та «соціальна роль». Будь-яка людина, незалежно від статусу і соціальних норм, займає багато позицій в суспільстві, тому що є учасником різноманітних груп і організацій, де ми виконуємо різноманітні функції та норми [20].

У межах рольової теорії суттєво зачіпає питання прийняття соціальних ролей та механізмів розв'язання рольових конфліктів. Соціальні ролі формуються й реалізуються в контексті соціальної взаємодії, однак ефективність цієї взаємодії забезпечується лише за умов адекватного сприйняття й правильної інтерпретації ролі всіх учасників комунікації. Американський соціолог Т. Шибутані позначив цей феномен терміном «прийняття ролі», яке охоплює такі ключові аспекти:

1) ідентифікацію з іншою особою через сприйняття невербальних сигналів та жестів, що заміщують безпосередню комунікацію;

2) проекцію власних поведінкових тенденцій на партнера по взаємодії.

У своїх дослідженнях Б. Біддл виокремив кілька найвпливовіших концептуальної рольової теорії, серед яких слід відзначити такий [29]:

1. *Функціональна рольова теорія*. Її витоки сягають роботи Р.Лінтона «Дослідження» (1936), де було сформульовано класичне визначення соціальної ролі з позицій функціоналізму. У межах цієї теорії роль інтерпретуються як соціальні функції, що забезпечують стандартизовані нормативні очікування, які мають відповідати поведінці індивідів, що займають певні соціальні позиції в стабільній соціальній системі. Члени суспільства засвоюють ці нормативні зразки та прагнуть узгодити з ними

власну поведінку, водночас очікуючи відповідності цим нормам з боку інших. Функціональна рольова теорія також охоплює аналіз соціальних систем різного рівня – від малих груп до складних організацій, а також розглядає питання соціальної стратифікації та механізмів соціальних змін.

2. *Структурна рольова теорія*. Представники цієї теорії (Р. Берт, М. Мендел, Х. Уайт, С. Уайншип та ін.) акцентують увагу на понятті «соціальної структури», яка стійка як організація соціальних позицій (статусів). Кожному статусу відповідає певний набір ролі очікувань і моделей поведінки, орієнтованих на взаємодію з іншими статусними позиціями в межах соціальної структури.

3. *Організаційна рольова теорія.* Авторами цього напряму є Н.Гросс, Р. Л. Кан, М. Ван-Селл та ін. Вони досліджували рольові системи у формальних організаціях, які розглядалися як ієрархічно впорядковані, цілеспрямовані та нормативно регульовані соціальні утворення. Центральним об'єктом аналізу виступає рольова поведінка індивідів у межах організаційної структури, її нормативні засади та механізми адаптації до заданих соціальних очікувань.

Серед найавторитетніших теоретичних концепцій, що стали підґрунтям для сучасних досліджень психології ролей, варто виокремити теорії символічного інтеракціонізму, психодрами та трансакційного аналізу. Саме ці підходи акцентують увагу на особистісних аспектах рольової поведінки та механізмах її формування.

4. *Психодраматичний підхід*, започаткований Дж. Морено (представники – Д. Кіппер, Г. Лейтц, Дж. Морено), пропонує специфічне розуміння ролі та її структурної організації в межах особистості. Відповідно до концепції Дж. Морено, особистість формується як система взаємопов’язаних ролей, серед яких він виокремлює соматичні, психічні, соціальні та трансцендентні (інтегративні) ролі [14]:

- Соматичні ролі детермінуються фізіологічними потребами та емоціями, слугують підтримці життєдіяльності організму (наприклад, статева роль).
- Соціальні ролі визначаються структурою міжособистісних взаємин та статусом індивіда у суспільстві (наприклад, роль чоловіка або дружини).
- Психічні ролі відображають специфіку емоційного сприйняття реальності та впливають на реалізацію соматичних і соціальних ролей (наприклад, відповідальний батько, який дбає про добробут сім'ї).
- Трансцендентні ролі пов'язані із здатністю особистості до рефлексії, інтеграції власного життєвого досвіду та формування світоглядної цілісності. Вони підпорядковують собі інші рольові категорії, виступаючи найвищим рівнем рольової структури.

Формування особистості відбувається шляхом поступового засвоєння цих рольових категорій, а їх порушення чи регресія на попередні рівні можуть призводити до психологічної дисфункції [11; 12].

Концепція трансакційного аналізу Е. Берна розглядає особистість як систему Его-станів, що проявляються у специфічних когнітивних і поведінкових патернах. Автор виділяє три основні Его-стани [32]:

1. «Батько» – інтроєктований набір норм, правил, стереотипів і моделей поведінки, скопійованих із значущих дорослих у дитинстві. Виконує контрольну, виховну та захисну функції, забезпечуючи нормативну регуляцію поведінки.
2. «Малюк» – емоційний компонент особистості, що містить ранні переживання, спонтанні реакції та креативний потенціал. Може проявлятися у двох формах: вільний «Малюк» (джерело творчості та інтуїції) та адаптивний «Малюк» (поведінка, що змінюється під впливом «Батька»).
3. «Дорослий» – раціональний компонент, відповідальний за обробку інформації, прийняття рішень та адаптацію до реальності. Він

виступає регулятором між «Батьком» і «Малюком», сприяючи їх збалансованій взаємодії.

У процесі спілкування або в інших життєвих ситуаціях особистість зазвичай перебуває в одному з Его-станів, що актуалізується в конкретний момент. Проте можливе явище «зараження» одного Его-стану іншим, що може призводити до психологічних дисфункцій та особистісних патологій. З позиції трансакційного аналізу можна стверджувати, що всі численні соціальні ролі, які виконує людина протягом життя, зводяться до трьох генералізованих базових ролей: «Малюка», «Дорослого» і «Батька». Саме ці ролі визначають основні механізми міжособистісної взаємодії та психологічного функціонування особистості [32].

Описані вище теорії це не весь перелік рольових теорій, які були створенні в зарубіжній соціології та соціальній психології, але вони є основними.

1.2. Психологічна природа ролі

Термін "роль" має історичне походження та бере свій початок із раннього французького театру, де позначав рулон паперу з записаною акторською партією. У соціальну психологію цей концепт увів Дж. Мід у 1934 році, трактуючи його як модель поведінки, що відповідає нормам, очікуванням і вимогам соціального середовища [32].

У психологічному дискурсі роль розглядається як поведінка, зумовлена певним соціальним статусом, а також як функція особистості, що відтворює соціальні стереотипи. Прийняття ролей є невіддільною складовою розвитку самосвідомості, оскільки як дорослі, так і діти формують уявлення про власне "Я" через сприйняття себе в соціальних взаємодіях.

Рольовий репертуар особистості детермінований не лише її власним вибором, а й моральними, професійними та соціокультурними нормами, правовими регламентами, національними та релігійними традиціями, а також об’єктивними життєвими обставинами.

У науковій літературі існує низка підходів до трактування поняття "роль". Зокрема, Я. Морено визначав її як "синтетичний досвід, у якому поєднуються особистісні, соціальні та культурні складові". Г. Атей і Дж.Дарлі розглядали роль як систему компетентностей взаємодії. Р. Лінтон тлумачив роль як динамічний аспект статусу. П.П. Горностай у своїх дослідженнях узагальнив та систематизував основні підходи до розуміння "психологічної ролі" [6-13], виділяючи такі її аспекти:

1. Роль як поведінкова модель соціальної позиції – соціологічний підхід, що розглядає роль як елемент соціальної структури, визначений системою соціальних позицій.

2. Роль як нормативна система – вона передбачає стандартизовані форми поведінки та виконання певних дій відповідно до соціальних норм.

3. Роль як функція – містить у собі набір практичних завдань, що сприяють досягненню соціальних цілей. Ця концепція найбільш виразно проявляється у професійних ролях.

4. Роль як символ – відображає соціальну та культурну значущість ролей, які можуть мати символічний підтекст.

5. Роль як цінність – у процесі соціалізації ролі набувають статусу життєвих орієнтирів, пов’язаних із самореалізацією та екзистенційним смислом особистості.

6. Роль як психічний стан – рольова поведінка може існувати поза межами конкретної ситуації та відображати динаміку психічного стану особистості.

7. Роль як особистісний модус – модусність ролей підкреслює їхню змінність та залежність від конкретних контекстів, що впливає на самопрезентацію особистості.

8. Роль як установка – відображає готовність до певних способів реагування та поведінкових стратегій.

9. Роль як ресурс – сприяє адаптації до суспільства та розвитку особистісного потенціалу.

10. Роль як механізм психологічного захисту – може виконувати функцію захисного механізму, маскуючи справжні особистісні характеристики за рольовими масками [12].

Останнім часом концепція ролі активно використовується у соціальній психології для пояснення поведінки особистості. Вона відіграє важливу роль у взаємозв'язку між особистістю та соціальним середовищем, дозволяючи простежити взаємодію зовнішніх соціальних структур і внутрішніх характеристик індивіда.

У межах соціальної психології розрізняють три основні підходи до розуміння ролі [16; 23; 27]:

1. Роль як набір соціальних очікувань – цей підхід акцентує на нормативних вимогах щодо поведінки особистості, що займає певну позицію у суспільстві. Соціальна роль у цьому контексті виступає як динамічний аспект статусу (І.С. Кон, Л.П. Буєва, Б.Д. Паригін, Р. Лептон, Т. Ньюкомб).

2. Роль як особистісний вибір – передбачає активне осмислення ролі суб'єктом, її інтеграцію у власну систему цінностей та внутрішніх мотивацій (Дж. Морено, психодраматичний підхід).

3. Роль як структурний елемент соціальної взаємодії – в основі цього підходу лежить аналіз соціальних ролей як одиниць соціальної системи, що взаємодіють між собою у процесі соціальних комунікацій (Т. Парсонс).

За ступенем інтегрованості психологічних ролей у життєдіяльність особистості їх доцільно поділяти на чотири типи, які об'єднуються у дві узагальнені групи: соціальні (ситуативні та групові) і особистісні (міжособистісні та життєві) [16].

Ситуативні ролі – це ролі, жорстко обмежені конкретною життєвою ситуацією. Вони виникають, функціонують і завершуються в межах певного контексту. Типовим прикладом є роль «покупця», яка припиняє своє існування одразу після завершення акту купівлі. До цієї категорії також належать ролі споживача послуг, глядача, пасажира, пацієнта тощо.

Групові ролі – соціальні ролі, пов'язані не лише з конкретною ситуацією, а й із соціальною групою або суспільством загалом та місцем особистості в них. Вони мають відносно тривале існування, не обмежуються однією ситуацією, проте актуалізуються в певному соціальному контексті. Поза межами ситуації такі ролі здебільшого залишаються у латентному стані. Прикладом є професійні ролі, які можуть тимчасово деактуалізуватися поза професійним середовищем (наприклад, у сімейному колі чи під час відпочинку).

Міжособистісні ролі зумовлюються не лише ситуаційними та груповими чинниками, а й особистісними детермінантами, перетворюючись на соціально-психологічну характеристику індивіда. Вони реалізуються у системі міжособистісної взаємодії, тісно пов'язані з соціальним контекстом і актуалізуються в конкретних життєвих і соціально-психологічних обставинах. До таких ролей належать статусні ролі, неформальний лідер, друг, партнер, коханий тощо.

Життєві ролі – це особистісні ролі, які супроводжують людину протягом усього життя або значного його періоду. Вони не зникають повністю, а можуть трансформуватися, змінювати рівень значущості чи переходити у латентну, навіть несвідому сферу особистості, продовжуючи впливати на життєвий шлях індивіда. Такі ролі не прив'язані до однієї ситуації, а проявляються в різних сферах життя, зокрема у гендерних, сімейних, професійних та інших соціально-рольових вимірах [32].

П. П. Горностай запропонував системну класифікацію психологічних ролей, побудовану на основі парних психологічних конструктів, що відносяться до чотирьох вимірів: *особистісно-соціального, життєво-часового, поведінкового та нормативно-функціонального* [32].

Особистісно-соціальний вимір відображає позицію ролі у континуумі «індивідуальне – соціальне» і включає такі конструкти: «Особистісні – Соціальні» (залежність рольової поведінки від внутрішніх мотивів або соціальних норм і очікувань); «Індивідуальні – Групові» (ступінь включеності

індивіда у групову структуру); «Характерологічні – Міжособистісні» (ролі як прояв особистісних рис або як продукт міжособистісної взаємодії); «Неофіційні – Офіційні» (визначеність ролі психологічними чинниками або формальними нормами).

Життєво-часовий вимір характеризує функціонування ролей у психологічному часі: «Стійкі – Ситуативні» (тривалість існування ролі поза межами конкретної ситуації); «Життєві – Театральні» (зв'язок ролі з життєвим сценарієм або її умовно-рольова, «маскова» природа); «Зрілі – Інфантильні» (відповідність ролі віковим етапам розвитку); «Закономірні (вікові) – Випадкові» (зв'язок ролі із закономірностями розвитку).

Поведінковий вимір визначає ролі у просторі поведінки: «Активні – Латентні» (відкрито проявлені або потенційні ролі); «Зовнішні – Внутрішні» (реалізовані у поведінці або у внутрішньому психічному просторі); «Явні (актуальні) – Тіньові (антиролі)» (роль як усвідомлений або витіснений аспект особистості); «Статусні – Стильові» (ролі, зумовлені соціальним статусом або індивідуальним стилем поведінки).

Нормативно-функціональний вимір охоплює: «Ритуальні – Спонтанні» (регламентовані або ситуативно сформовані ролі); «Конвенційні – Стихійні» (роль як результат соціальних домовленостей або спонтанної взаємодії); «Приписані – Досягнуті» (ролі, задані соціальною ситуацією або набуті у процесі життя); «Конструктивні – Деструктивні» (вплив ролі на розвиток особистості та соціальні взаємини); «Функціональні – Ціннісно-смислові» (інструментальний або смислотворчий характер ролі) [10; 11; 12; 13; 32].

Психологічні ролі є важливими структурними компонентами життєвого світу особистості. Їх виконання відіграє суттєву роль у процесі особистісного розвитку, визначаючи широту соціально-психологічного функціонування, рівень гармонійності та інтегрованості індивіда у систему соціальних відносин.

Отже, рольові концепції є важливими складовими життєдіяльності особистості, що інтегруються у її "Я-концепцію". Протягом життя людина

виконує різні ролі, які можуть бути соціальними (громадянин, професіонал) або міжособистісними (лідер, друг), офіційними чи неформальними, довготривалими або ситуативними. Усі вони визначають особистісну динаміку та сприяють її соціальній адаптації.

1.3. Розвиток психологічних ролей особистості у процесі соціалізації

Поняття «соціалізація» набуло широкого наукового вжитку наприкінці 1940-х – на початку 1950-х років у працях американських дослідників (Д. Доллард, Дж. Кульман, А. Парк та ін.). Сам термін був уведений французьким соціологом Г. Тардом для позначення процесу інтеріоризації соціальних норм у ході соціальної взаємодії. У подальших інтерпретаціях соціалізацію розглядали також як процес інтеграції особистості в соціальну систему та її пристосування до неї. Представники американської соціологічної традиції, зокрема Т. Парсонс і Р. Мертон, трактували соціалізацію передусім як процес соціально-психологічної адаптації індивіда до суспільства, результатом якого є здатність ефективно функціонувати в різних соціальних ситуаціях і на різних рівнях соціальної організації – від мікро- до макросоціальних груп [15; 17; 18; 22].

П. П. Горностай та інші дослідники зазначають, що процес соціалізації обов’язково включає низку взаємопов’язаних складових: опанування мови як основного засобу соціальної комунікації, що забезпечує включення особистості у систему суспільних взаємодій; засвоєння соціальних ролей як важливих механізмів інтеграції індивіда в соціальну групу; а також інтеріоризацію соціального досвіду, норм і цінностей, які виконують регулятивну функцію у формуванні соціальної поведінки особистості [32, с. 120]. Отже, соціалізація постає як складний і багатовимірний процес оволодіння індивідом соціальним досвідом через засвоєння системи соціальних норм, ролей і культурних зразків, у результаті чого відбувається

становлення особистості як активного суб'єкта суспільного та культурного життя.

Роль є невід'ємною складовою процесу соціалізації. Розпочинаючи з народження дитина починає виконувати психологічні ролі, які на протязі життя змінюються . Людина одночасно може виконувати декілька ролей – це може бути роль матері, професіонала на роботі, дочки та ін. Вони можуть поєднуватися і допомагати розвиватися особистості.

Розвиток рольової поведінки проходить через кілька наступних стадій. На першій стадії формується образ ролі: у процесі соціалізації індивід засвоює певні моделі поведінки, які спочатку сприймаються як зовнішні нормативні орієнтири. Згодом ці зразки виконують функцію регуляції поведінки, порушуючи інтегруючи в структуру особистості та трансформуючи в соціальні норми. Наступним етапом є вироблення моделі ролі, коли особистість, порівнюючи соціально прийняті зразки поведінки зі своїми індивідуальними особливостями та здібностями, формує власний стиль рольової взаємодії. Ця модель є результатом інтеграції соціальних і особистісних характеристик у межах індивідуального досвіду. Завершальним етапом є реалізація рольової поведінки, тобто втілення сформованих моделей у реальних соціальних взаємодіях. Вона формується під впливом очікувань оточування, індивідуальних характеристик людини та специфіки міжособистісної комунікації. Тривале виконання певної ролі може спричинити її повне засвоєння, що символічно можна порівняти з «маскою», яка стає невід'ємною частиною особистості. Соціальне оцінювання висуває до індивіда рольові очікування – система проявів про прийнятний та очікуваний стиль поведінки в конкретній ситуації [34; 42].

Серед різних типів ролей виокремлюють соціальні та психологічні. Соціальні ролі являють собою нормативно закріплені моделі поведінки, які заявляються цією позицією індивіда в соціальній структурі. Психологічні ролі, своєю чергою, формуються внаслідок особистісних зусиль індивіда. Хоча для

них також характерна певна стереотипність, вони відзначаються значною варіативністю та індивідуальними особливостями реалізації.

Як вище було зазначено розвиток соціально-психологічних ролей відбувається все життя людини, починаючи з моменту народження і закінчуючи смертю людини. На різних етапах онтогенезу відбувається зміна різних життєвих ролей. Кожному віковому періоді чи стадії відповідають свої життєві ролі, які пов'язані з позицією суб'єкта провідної діяльності і з провідними потребами [33].

Можна взяти до уваги концепцію періодизації особистісного розвитку Е.Еріксона в якій він виокремлює вісім психосоціальних стадій [28; 29; 35] на кожній із стадій людина виконує свої психологічні ролі**:**

1. *Дитинство (1-й рік).* Саме на даному віковому періоді першою життєвою роллю являється роль «Дитини», а точніше істоти, яка отримує материнську турботу, ласку. Дана роль з часом переходить в латентний період, але за концепцією Е. Берна роль «Дитини» дуже подібна до Его-стану «Дитини», тому вона може проявлятися не тільки в дитинстві, але й у більш зрілому віці.

2. *Раннє дитинство (1-3 роки).* Роль, яку виконує на даній стадії людина – це роль «дослідника». Адже саме цей період характеризується дослідженням світу, розширенням кругозору та можливостей. Дитина починає пізнавати предмети завдяки маніпулятивній діяльності. Роль «дослідника» залишається на все життя і може актуалізуватися в різних життєвих ситуаціях. Наприклад, при виконанні наукового завдання чи проведенні експерименту людини знову приміряє на себе роль «дослідника», хоча дана роль трохи відрізняється від дитячої, але суть у неї одна – пізнавати нове, непізнаване і не зрозуміле ним до цього часу певне явище та ін. Також людині в цей період притаманна роль дитини, шкідника та ін.

3. *Вік гри (4-6 років).* У даному віковому періоді людина виконує роль «гравця», адже провідною діяльністю на даному віковому періоді є гра

4. *Шкільний вік (6-12 років).* Цей період життя характеризується зростаючими здібностями дитини, зокрема логічним мисленням, самодисципліною, здатністю взаємодіяти з однолітками згідно із прийнятими правилами.

Саме в цей період у дитини починає активно засвоюватися роль «учня». Дана роль не зникає, а продовжує розвиватися, тільки деформуючись в різні вікові іпостасі. Наприклад, спочатку дитина виступає у ролі «учня», потім у ролі «студента» та т.д. Отже, основним елементом при виконанні даної ролі є навчальна діяльність, людина спочатку навчається в школі, потім в коледжі чи університеті, далі на курсах підвищення кваліфікації та ін.

5. *Юність (від 12-13 до 19-20 років).* На цьому етапі особистість уже не дитина, але ще не дорослий. Вона відчуває на собі вплив різних соціальних вимог та опановує нові соціальні ролі. Тому саме на даному віковому періоді людина освоює досить багато ролей, наприклад, статеві та гендерні ролі (ці ролі тісно пов’язані з усвідомленням себе представником певної статті і з нормативами поведінки, характерної для представників цієї статті); роль співрозмовника, лідера, члена групи (найголовнішим у даному віковому періоді є спілкування, потреба перебувати у групі і бути визнаним її членом); коханого чи коханої (з’являється перший досвід інтимного спілкування з людьми протилежної статі) та ін.

6. *Рання зрілість (20-25 років).* Знаменують цей період ранні досягнення особистісної ідентичності та початок продуктивної діяльності, що дає поштовх до побудови системи нових міжособистісних стосунків.

Тому є не дивним, що з'являються наступні ролі – професійні, чоловіка, дружини, батька, матері, художника, письменника та ін. Взагалі цей період є досить плодотворним щодо професійних ролей.

7. *Середня зрілість (26-64 роки).* Продовжують розвиватися вищезгадані і з'являються нові – ролі бабусі, дідуся, пенсіонера та ін.

8. *Пізня зрілість.* Людина знаходиться в літах, має досить великий досвід, тому можна припустити, що виконання ролі мудреця у цьому віковому періоду буде досить доречним [28; 29; 35].

Людина на протязі життя виконує безліч ролей, кожному віковому періоді відповідає своя життєва роль. Наприклад, людина за своє життя може виконати ролі: дитини, дорослого, дослідника, письменника, матері, люблячої доньки, хворої, робітника, студента, бабусі, друга, коханої людини та багато інших ролей.

Висновки до розділу 1

Теоретичний огляд проблеми показав, що соціально-психологічних ролей існує досить багато, а людина може поєднувати одночасно декілька ролей: хороша студентка та любляча дочка; сестра та дружина та ін. Але є ролі, які людина досить важко може поєднати – роль хорошого професіонала на роботі та доброї господині чи матері, що створює затишок у сім'ї. Ці ролі важко поєднуються для самої особистості, інколи ми можемо від них почути: «Я вже не витримую», «Мені дуже важко…» та ін. Отже, в процесі рольової соціалізації особистості життєві і психологічні ролі можуть зазнавати різних деформацій, труднощів функціонування чи інших проблем (рольова недостатність: рольовий дефіцит та атрофія ролі; рольовий інфантилізм; рольові девіації; рольовий конфлікт). Дані деформації можуть негативно вплинути на особистість, а щоб відновити деформовану рольову структуру особистості використовують рольову терапію. Вона є досить дієвою та ефективною.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

2.1. Методологія дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації

На сьогоднішній день вивченням «ролей» в соціології займалися досить велика кількість дослідників, якими була розроблена своя теоретична база, щодо тлумачення ролей, проведені дослідження на висновках яких будувався теоретичний фундамент для подальшого вивчення ролей та їх значення для особистості. За рубежем дослідження щодо вивчення «ролей» представлене такими іменами, як Б. Дж. Біддл, У. Айкес, Е. С. Ноулес, Р. Ф. Кідд, Ш. Страйкер, Ч. Гордон та інші [6-13]**.**

На противагу соціології в психології вивченням психологічних ролей не приділялося досить багато уваги, хоча на даний момент дослідники намагаються заповнити незнання про поняття «роль» проводячи різні дослідження і на їх основі розробляючи нові теорії. Серед небагатьох вітчизняних соціологічних досліджень особистості, що використовують поняття «ролі», слід виділити праці В. Б. Ольшанського, І.О. Мартинюка, Н.І. Соболєвої, В. О. Єхало, П.П. Горностая. Окремі проблеми психології ролей вивчалися О. С. Кочаряном та іншими [6-13]**.**

Досить багато було проведено досліджень життєвих ролей у західній психології і на основі їх були описані ріні типи ролей в окремих сферах життєдіяльності людини. Наприклад вагомий внесок в рольову типологію особистості зробив М.Г. Ярошевський зі своїм програмно-рольовим підходом в якому описана концепція «науково-дослідницьких ролей». Вона являється узагальненням результатів вивчення дослідницьких стратегій вчених серед яких найбільш відомою являється концепція «типів особистості вченого» Г. Сельє. Також існує теорія Ш. Вегшейдер, яка визначає типи життєвих ролей дитини в сім'ї батьки якої люблять вживати алкоголь. Найбільш характерні з

цих ролей наступні: «герой», «пристосуванець», «талісман», «втрачена дитина». Гендерний ракурс життєвих ролей особистості як модель поведінки чоловіків («нестійкі», «замкнуті», «вундеркінди», «чоловіки, які ніколи не одружаться», «вихователь», «приховані діти») і жінки («або-або», «інтегратори», «жінки, які ніколи не виходять заміж», «нестійкі», «турботливі») в контексті психології життєвої кризи представлений у праці Г. Шихи [5].

Отже, є досить багато думок різних авторів щодо вивчення психологічних ролей, але дані постулати більше були розроблені в межах зарубіжної психології, що говорить нам про недостатність розвитку вивчення і дослідження психологічних, життєвих та соціальних ролей в Україні.

2.2. Методика та організація дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації

Рольова структура особистості формується впродовж онтогенезу та показує динаміку її соціальної адаптації, ціннісних орієнтацій і самореалізації. Життєві ролі, як соціально та індивідуально детерміновані феномени, зумовлюють специфіку поведінкових патернів, виникають межі особистісної автономії та взаємодії з соціальним середовищем. Вони є результатом інтеграції когнітивних схем, емоційно-мотиваційних чинників і нормативних очікувань, що опосередковують процеси ідентифікації та самовизначення.

Перехід між віковими періодами супроводжує актуалізацію нових життєвих ролей, що є маркерами особистісного розвитку. Ці трансформації можуть супроводжуватися кризовими станами, пов’язаними з рольовими конфліктами, що відображаються внаслідок розбіжностей між індивідуальними диспозиціями та соціальними вимогами. Водночас процес освоєння життєвих ролей є унікальним для кожної особистості, оскільки залежить від її психосоціального досвіду, рівня рефлексії та стратегій адаптації.

Відповідно до концепції рольової регуляції поведінки, життєві ролі набувають стійкість через повторюваність соціальних практик та інтеріорізацію нормативних очікувань. У структурі особистості формується репертуарна роль, яка еволюціонує впродовж життєвого шляху та інтегрується в систему ідентичності. Важливим аспектом є варіативність реалізації однієї й тієї ролі в межах різних контекстів. Наприклад, роль «вчителя» може набувати різних модифікацій: «авторитарний учитель», «емоційно підтримуючий педагог» або «інноваційний викладач».

Аналіз психологічних аспектів життєвих ролей створений з використанням методів психодіагностики, зокрема методів експериментальної психосемантики. У межах даного дослідження ми використовуємо методику «Репертуар життєвих ролей особистості» П.П.Горностая (див. додаток А) та модифікований варіант методу семантичного диференціалу [41; 44]. Методика «Репертуар життєвих ролей особистості» розроблена на основі емпіричних даних, отриманих під час опитування вибору студентів та викладачів (N = 137; жінки – 72 %, чоловіки – 28 %), що дозволило ідентифікувати 30 релевантних ролей. Більший факторний аналіз дав можливість виокремити ключові ролі категорій: «Переслідувач», «Жертва», «Рятівник», «Спостерігач», «Самітник», «Творчий інтелектуал» і «Медіатор».

Для комплексного дослідження рольової структури особистості ролі аналізуються в контексті основних сфер життєдіяльності: 1) дитинство (батьківська родина); 2) власна родина; 3) інтимні стосунки; 4) професійна діяльність; 5) соціальні мережі (дружні та неформальні групи); 6) творчість; 7) дозвілля; 8) ідеальний «Я-образ». Інтерпретація отриманих результатів здійснюється за такими критеріями: ідентифікація домінуючих життєвих ролей у межах сфери життєдіяльності; оцінка рівня рольової самоідентифікації шляхом аналізу кореляції між реальними та ідеальними рольовими репрезентаціями; обчислення інтегральних показників рольової структури відповідно до факторної класифікації [11].

Додатково використано модифікований метод семантичного диференціалу, що дозволяє реконструювати семантичний простір життєвих ролей у свідомості досліджуваних. Семантичний диференціал, розроблений Ч. Осгудом у рамках експериментальної семантики використовувався в дослідженнях соціальних установок, змістових структур особистості та процесів категоризації соціальної реальності. Його застосування у вивчених життєвих ролях дозволяє не лише кілька оцінити особистісні значення ролі, а й проаналізувати їхню когнітивну організацію в індивідуальній свідомості [41].

З метою вивчення особливостей життєвих ролей у юнацькому віці та ранній дорослості нами було розроблено спеціальну дослідницьку процедуру, яка полягала у використанні методики «Репертуар життєвих ролей особистості», а саме визначенні найбільш використовуваних життєвих ролей у повсякденному житті та методу семантичного диференціалу.

Для обробки отриманих даних використовувався якісний та кількісний аналіз (факторний аналіз). Дослідження проводилося на базі Поліського національного університету та Левківського ліцею Глибочицької сільської ради Житомирського району Житомирської області.

Процедура дослідження складалася з наступних етапів:

І етап дослідження. Проведення дослідження на основі методики «Репертуар життєвих ролей особистості» П.П. Горностая.

Мета: визначення найбільш використовуваних життєвих ролей особистості у різному віковому періоді на різних стадіях життєдіяльності.

Процедура дослідження. Потрібно зіставити перелічені в тексті методики види ролей з наступними сферами життєдіяльності: 1) дитинство (батьківська родина); 2) власна родина; 3) сфера інтимних стосунків; 4) професійна сфера; 5) друзі та неформальні групи; 6) творчість; 7) дозвілля; 8) ідеальний «Я-образ» (див. додаток А).

Процедура аналізу отриманих даних: виділення домінуючих видів життєвих ролей в кожній із сфер життєдіяльності та на їх основі виокремлення найбільш вживаних життєвих ролей.

ІІ етап дослідження. Проведення індивідуальних досліджень за модифікованим методом семантичного диференціалу.

Процедура дослідження. Респондентам пропонується оцінити життєві ролі (для юнаків та юнок – грішник, художник, виконавець, спостерігач, розумник, переможений, поранений, страждалець, жертва, власна роль; для респондентів, що належать до вікового періоду ранньої дорослості – консультант, спокусниця, цілитель, розумник, трудоголік, спостерігач, керівник, вихованець, переможець та власна виділена роль) за виділеними психологічними конструктами. Дані психологічні конструкти будувалися на основі розробленої П.П. Горностаєм класифікації психологічних ролей, яка заключалася у побудові парних психологічних конструктів, які відносяться до одного із 4-х вимірювань: особистісно-соціальному, життєво-часовому, поведінковому, нормативно-функціональному.

Особистісні ролі	-3	-2	-1	0	1	2	3	Соціальні ролі
Індивідуальні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Групові
Характерні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Міжособові
Неофіційні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Офіційні
Стійкі	-3	-2	-1	0	1	2	3	Ситуативні
Життєві	-3	-2	-1	0	1	2	3	Театральні
Зрілі	-3	-2	-1	0	1	2	3	Інфантильні
Закономірні (вікові)	-3	-2	-1	0	1	2	3	Випадкові
Активні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Латентні
Зовнішні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Внутрішні
Явні (актуальні)	-3	-2	-1	0	1	2	3	Тіньові (антиролі)
Статусні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Стильові

Ритуальні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Спонтанні
Конвенційні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Стихійні
Предписані	-3	-2	-1	0	1	2	3	Досягнуті
Конструктивні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Деструктивні
Функціональні	-3	-2	-1	0	1	2	3	Ціннісносмислові

Процедура аналізу отриманих даних: побудова семантичного простоту за допомогою факторного аналізу.

Висновки до розділу 2

У другому розділі ми розглянули методики, які використовують для вивчення психологічних ролей особистості в процесі соціалізації. Описали та обґрунтували вибір методики для нашого дослідження.

Відповідно до теоретичного аналізу були підібрані найбільш доцільні методи дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації. Дослідження включає використання методу «Репертуарних життєвих ролей» П.П. Горностая і модифікованого методу «Семантичного диференціалу». Статистичний аналіз здійснювався з використанням факторного аналізу.

У межах дослідження було розроблено цілісну дослідницьку процедуру та обґрунтовано ключові методологічні засади її реалізації. Неухильне дотримання принципів науковості, етичності, вікової релевантності та конфіденційності забезпечило методичну коректність і психологічну безпечність проведення дослідження. Застосування системного й комплексного підходу сприяло отриманню валідних і надійних результатів, що створює підґрунтя для глибокого та об’єктивного аналізу вікових особливостей прояву психологічних ролей особистості.

РОЗДІЛ 3
ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЛЕЙ ОСОБИСТОСТІ

3.1. Особливості використання життєвих ролей у юнацькому віці та у ранній дорослості

Особливості використання життєвих ролей у юнацькому віці. Кожна людина напротязі свого життя виконує безліч ролей. Ці ролі можуть бути продиктовані оточенням чи вироблені із власного досвіду. Діапазон ролей досить широкий у будь-якому віковому періоді не виключенням є підлітковий та юнацький вік.

Як ми знаємо підлітковий та юнацький вік є першим перехідним періодом від дитинства до зрілості. Якісні зміни, що відбуваються в інтелектуальних та емоційних сферах особистості породжують новий рівень його самосвідомості, потреби у самовизначенні, самоствердженні, рівноправному і довірливому спілкуванні з ровесниками та дорослими. Відповідно змінюється і розширюється діапазон соціально-психологічних ролей, які дитина виконувала на протязі певних років. Деякі ролі зникають, а точніше переходять в латентну стадію, інші з'являються, саме ті, які є характерними для даного вікового періоду.

Тому для більш детального аналізу вивчення соціально-психологічних ролей була обрана методика «Репертуар життєвих ролей» яка дасть змогу виявити, які ж життєві ролі є притаманні для юнацького віку. Чи є особливості застосування даних ролей, які можуть охарактеризувати саме цей період життя.

Отже, у своєму житті підлітки та юнаки/юнки надають перевагу таким життєвим ролям (див. рис. 3.1.): грішник, художник, виконавець, спостерігач, розумник, переможений, поранений, страждалець, жертва.

Хоча не у всіх спостерігалося домінування даних ролей, наприклад досліджувана О.М. взагалі у своєму житті жодного разу не грала ролі

розумника, тоді як у досліджуваного Х.А. дана роль є домінуючою у всіх сферах життєдіяльності.

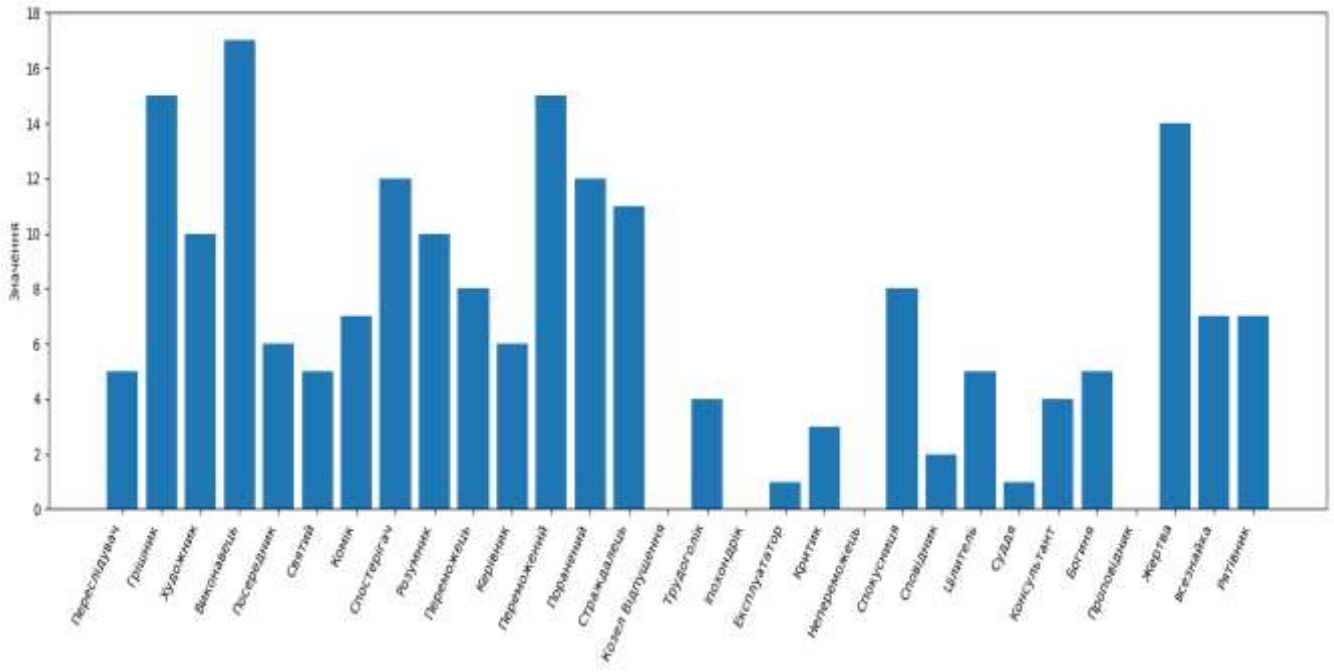

Рис. 3.1. Репертуар життєвих ролей у юнацькому віці

Також для юнаків та юнок не є характерним грати такі ролі як іпохондрик, проповідник, переможений (кожен із досліджуваних зазначив, що ніколи не проявлялася дана роль). Можна відмітити ще одну особливість: досліджувані у сфері життя професійна діяльність (у їхньому випадку навчальна діяльність) зазначили, що майже завжди виступають у ролі жертви та мученика (страждальця). Дані результати можна пояснити тим, що навчальна діяльність є обтяжливою для цих досліджуваних, вони відчувають постійну втому через те, що дуже багато вимагають вчителі від них (зі слів досліджуваних). Деякі досліджувані пояснили свій вибір тим, що досить мало вільного часу залишається після школи і вони ніби приносять себе в жертву за для навчання, поступаючись власними бажаннями і потребами у спілкуванні з однолітками.

В дитинстві у більшості досліджуваних (60%) переважала роль грішника («Мою поведінку важко було назвати хорошою і примірною» – зі слів одного із досліджуваних), тоді як у більш дорослому віці дана роль відходить на другий план і замінюється іншою – виконавець. Хоча дана тенденція

простежується не у всіх респондендів. У деяких досліджуваних роль грішника наприклад взагалі не проявляється у жодній із сфер життя. Але на даний момент не можна говорити, що роль грішника просто зникла, вона може проявитися будь-коли і будь-де в залежності від ситуації, яка може стати причиною повернення даної ролі знову.

Але не всі ролі які були притаманні в дитинстві зникають, наприклад для досліджуваного Г.М. у дитячому віці була притаманна роль коміка («Я постійно був у піднесеному настрої, сміявся, розважав інших. Друзі навіть дали мені прізвисько «шут», але зовсім не ображаючи»), дану роль він й зараз грає і серед друзів, і у навчальній діяльності.

Загалом можна відмітити, що виділені ролі у юнаків та юнок мають більш негативне забарвлення. Складається враження, що досліджуванні перебувають у нагнітаючій атмосфері, хоча виділені саме дані ролі можна пояснити особливостями цього віку. Також можна зробити висновки, що у різних сферах свого життя людина може проявлятися декілька ролей, які залежать від ситуації та особистісних якостей. Хоча не завжди особистість використовує декілька ролей, інколи їй комфортно перебувати у одні-двох ролях досить довгий час, головне щоб це не заважало їй у взаємовідносинах з іншими людьми.

Особливості використання життєвих ролей у ранній дорослості. Рання дорослість (період від 20 до 40 років) є періодом, який настає після юності й характеризується стабільністю у психофізіологічному, психологічному та соціальних аспектах розвитку. На цьому етапі кожна людина намагається активно реалізувати свій особистий потенціал у різних сферах життєдіяльності, насамперед у професійній. Тому і не є дивним, що життєві ролі особистості збільшуються, розширюються і їх напрямок більше спрямований на використання ролей у професійній діяльності.

Як було вище зазначено кожна людина у житті грає декілька ролей, вони для них є ніби маскою яка допомагає спростити взаємовідносини з оточуючими. Від самої людини залежить те, яку роль вона сьогодні буде

«грати» і чи взагалі їй потрібна роль. Не виключенням стали реципієнти нашого дослідження, адже кожен обирав сам для себе, яку роль він зазвичай грає у різних сферах свого життя. Отже, досліджуваним, які належать до вікового періоду ранньої дорослості, так само як і підліткам пропонувалося заповнити методику «Репертуар життєвих ролей» П.П. Горностая. В ході виконання даної роботи простежувалося з боку досліджуваних бажання співпрацювати. Кожен із досліджуваних є унікальним у своєму роді. Наприклад, О.Ю. надає перевагу у використанні різних ролей у різних життєвих сферах: у дитинстві загалом виступала у ролях художника, керівника, трудоголіка, жертви, рятівника. Досліджувана пояснювала, що у різних ситуаціях вона поводилася по-різному і це допомагало їй уникати багатьох проблем.

Напевне, цю стратегію дитинства вона перенесла у власну сім'ю, адже діапазон використовуваних ролей тут теж досить широкий, хоча помітно відрізняється від тих ролей, які були притаманні їй в дитинстві. У власній сім'ї О.Ю. виступає переважно у наступних життєвих ролях: художник, спостерігач, керівник, трудоголік, критик, суддя, консультант, проповідник. Якщо порівняти дві сфери життя: дитинство і теперішній час можна помітити, що деякі життєві ролі О.Ю. використовуються і зараз (художник, керівник, трудоголік); деякі набула безпосередньо у процесі життєдіяльності (спостерігач, критик, консультант, суддя, проповідник); декілька ролей пов'язані з майбутньою професією (психолога), тому не є дивним, що досліджуваний їх застосовує. А от наприклад, такі життєві ролі, як рятівник та цілитель з'являються тільки у сфері неформальних об'єднань та у колі друзів, тобто О.Ю. при спілкуванні з друзями в основному приміряє на себе маску рятівника і перетворюється на людину, яка може допомогти у будь-який час.

Також можна відмітити, що у сфері професійної діяльності надається перевага у використанні таких життєвих ролей, які безпосередньо пов'язані з професійною діяльністю, а саме: консультант, спостерігач, художник (за

словами О.Ю.: «…можливість змінювати хід подій у консультативному випадку та й взагалі»).

Також можна відмітити одну особливість: досліджувана у всіх сферах свого життя відмітила, що практично завжди виступає у ролі художника. Вона пояснила це так: «Художник – це людина, яка сама творить свої картини, так і людина повинна сама творити, будувати своє життя».

Результати дослідження О.Ю. продемонстровані на рис. 3.2. Із даної таблиці видно, що за цей проміжок часу, який живе досліджувана вона надає перевагу у використанні наступних життєвих ролей: художник, трудоголік, консультант. Використання даних ролей можна пояснити наступним чином: як було вище зазначено самою досліджуваною художник – це людина, яка створює сама, без сторонньої допомоги, але щоб створити щось, потрібно докласти досить багато зусиль тому, не є дивним, що О.Ю. «грає» роль трудоголіка. Адже трудоголік затрачає багато сил та енергії, щоб щось зробити, це є працьовита людина, яка спирається тільки на власні сили, а не користується сторонньою допомогою.

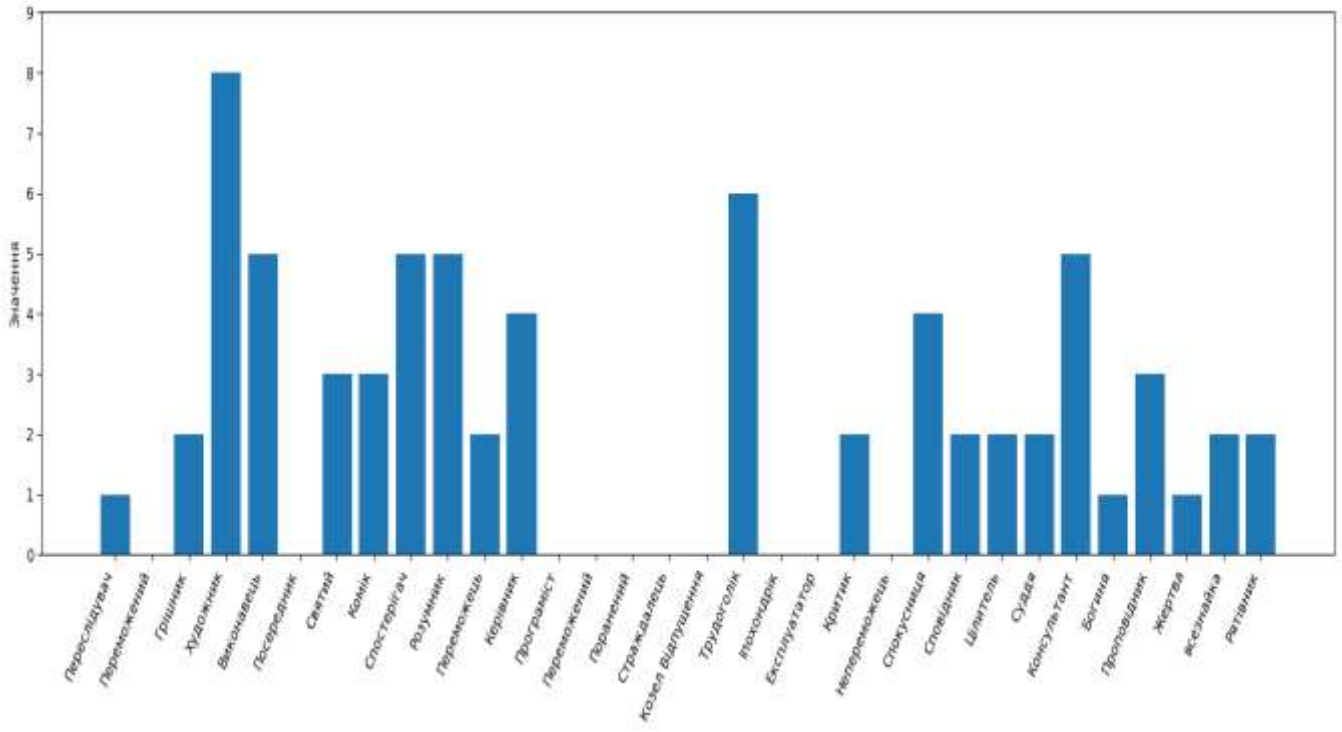

Рис.3.2. Репертуар життєвих ролей досліджуваної О.Ю.

А от зовсім інша картина простежується у досліджуваної Б.К. – в основному вона у житті грає роль комедіанта. Діапазон її ролей теж різноманітний та й використані ролі все ж таки залежать від конкретної ситуації. Це можна прослідкувати проінтерпретувавши результати методики. Наприклад, такі ролі як переможець і керівник не були притаманні їй у дитячому віці, вони стали актуальними у більш старшому, також не виключенням є роль спокусниці. Отже, можна відмітити, що використання ролей залежить від сфер життя людини, від ситуацій. Адже ми можемо, наприклад, грати роль спокусниці в одній ситуації, тоді як в іншій вона не буде доречною. Наші дитячі життєві ролі можуть перейти в латентний період і проявитися пізніше, у іншій ситуації, а можуть назавжди зникнути.

Досить подібними до результатів досліджуваної О.Ю. є результати досліджуваної П.Н. Так само як і досліджувана О.Ю. П.Н. майже завжди виступає у наступних ролях: художник, спостерігач, цілитель, трудоголік. Хоча домінуючою є роль спостерігача. Також були виділені ролі, які на думку досліджуваної вона жодного разу «не приміряла» на себе – це роль всезнайки, переслідника, іпохондрика та козла відпущення (дану роль теж не притаманна досліджуваній Б.К.). А от на противагу П.Н. О.Ю. ніколи не виступала у ролі переможеної, а це може говорити про те, що вона завжди отримує те, що забажає.

Інші досліджувані нічим цікавим та неординарним не відмітилися. Так само як попередні досліджувані вони в основному грають ролі: переможців, керівників, консультантів.

Якщо ж брати до уваги результати загалом можна відмітити наступні найбільш вживані ролі саме у періоді ранньої дорослості (див. рис. 3.3.): консультант, цілитель, розумник, спокусниця, трудоголік, спостерігач, керівник, виконавець, переможець.

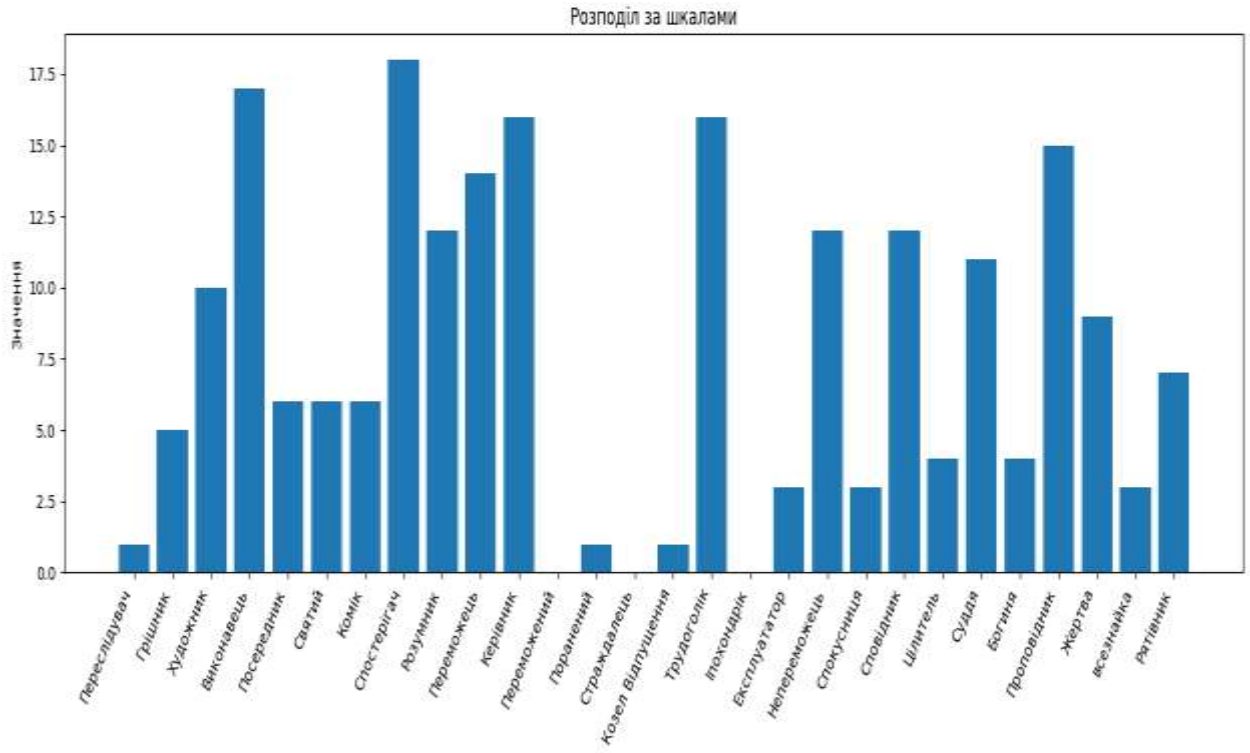

Рис. 3.3. Репертуар життєвих ролей особистості у період ранньої дорослості

Можна зробити висновки, що на різних вікових етапах розвитку людина виконує різні ролі. Виконання ролей залежить від ситуації в якій знаходиться людина, від особливостей спілкування з іншими людьми, від емоційного стану у якому на даний момент перебуває людина, особливо це помітно у підлітковому. Можна припустити, що емоційний стан підлітка та юнаків/юнок на даному періоді впливає майже на всю його діяльність, тому є не дивним, що ролі залежать також від даного стану. Наприклад, якщо така особистість почувається погано, він вважає, що до нього ставляться несправедливо (це його власна суб'єктивна думка) виникає роль або мученика, або жертви та ін.

Отже, можна відмітити, що життєві ролі у підлітковому і юнацькому віці та ранній дорослості відрізняються між собою. У підлітковому віці ролі мають більш негативне забарвлення (грішник, жертва, ранений) це може бути пов'язане з кризою, що характерна саме для даного вікового періоду. На віковому етапі – ранньої дорослості життєві ролі ж мають більш професійну спрямованість (консультант, керівник та ін.).

3.2. Уявлення досліджуваних про власні життєві ролі у юнацькому віці

Підлітковий та ранньо юнацький вік є досить складним етапом у житті людини. Саме на даному віковому етапі дитина починає осмислювати норми соціальної поведінки, мораль і закони, починає розуміти, що вона вже не дитина і ще не доросла людина. Для декого це є досить важкою травмою, особливо невідомість, тому не дивно, що даний віковий період називають тривалою кризою. На даному етапі вікового розвитку людська поведінка характеризується тим, що емоційний фон стає нерівним, нестабільним, також завдяки бурхливому зростанню та перебудові організму в підлітковому віці різко підвищується інтерес до своєї зовнішності. Формується новий образ фізичного «Я», з'являється відчуття дорослості, виникає бажання якщо не бути то хоча б здаватися чи відповідати дорослим. Також змінюються соціально-психологічні ролі, ті, які були притаманні у дитинстві відходять на другий план і актуальними стаються наступні ролі – співрозмовник, товариш, кохана (дана роль є новоутворенням даному віковому періоді, тому що з'являється вперше у зв’язку з набуттям нового, не притаманного до цього часу досвіду інтимного спілкування з людьми протилежної статі). Отже, в ході нашого дослідження ми намагатимемося як найглибше розкрити, які ж ролі притаманні саме даному віковому періоді, як вони співвідносяться між собою. Для цього ми кожного із досліджуваних будемо аналізувати окремо.

Досліджуваний К.Я.

В ході факторного аналізу даних досліджуваного К.Я. були отримані наступні дані, що свідчать про виділення двох факторів (див. додаток Б):

- *перший фактор* до якого увійшла така життєва роль як виконавець (-0,774057):
- до *другого фактору* увійшла життєва роль спостерігач (0,775165).

Перший фактор пояснює 30% дисперсії, що свідчить про його більшу значимість на відмінну від другого фактора, який пояснює 20% дисперсії.

Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 50%, що свідчить про те, що нам вдалося описати половини масиву даних.

Ролі, які виокремилися у два фактори є протилежними між собою, роль спостерігача є соціальною, яка проявляється безпосередньо якщо індивід включений у групу. Тобто у певній групі досліджуваному краще бути спостерігачем, аніж дієвою, активною особою.

Також досліджуваним була виділена роль учня, у якій він на даний момент знаходиться, адже ще навчається у школі. Дана роль використовується тоді коли досліджуваний знаходиться у шкільному колективі, вона є нестійкою, а ситуативною, тобто у школі він відчуває себе учнем і грає дану роль, за межами школи йому притаманна інша роль.

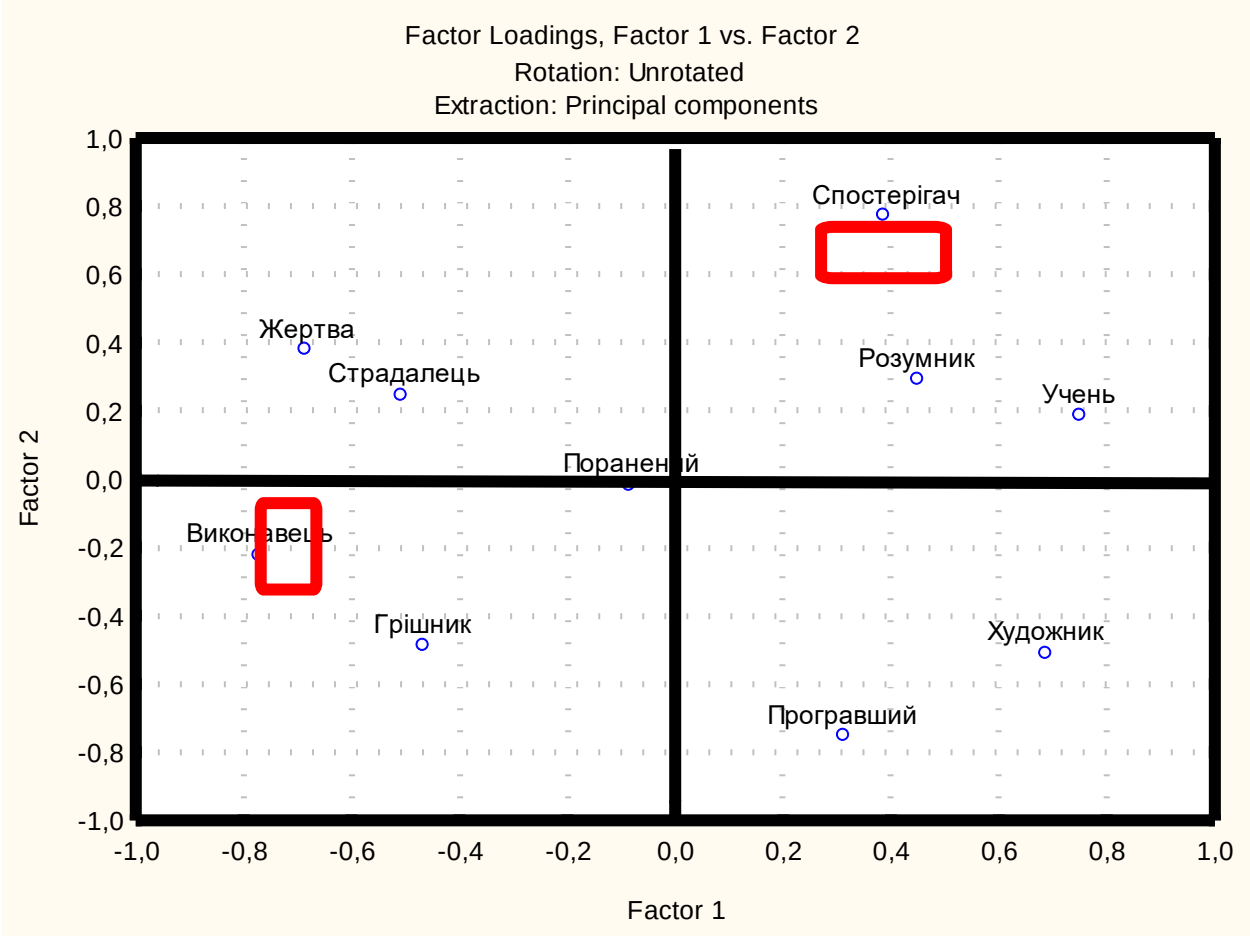

Рис. 3.4. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваного К.Я.

А от такі ролі як жертва, поранений є особистісними ролями і залежать не стільки включеністю в групу, а скільки від індивідуальних характеристик

людини. Вони є стійкими, тобто існують довгий час за межами неприємної ситуації, яка і спричинила дану поведінку у такому стилі. Також ці ролі не є масками, які закривають справжнє обличчя людини, а передають справжні почуття людини.

Можна припустити, що вони є ніби крик про допомогу. Саме таким поводженням людина хоче повідомити оточуючих про те, що у неї є проблеми, які потрібно вирішувати, але вона сама з ними не зможе справитися.

Досліджувана М.К.

Аналіз факторних навантажень дозволив виділити такі фактори (додаток В):

- *перший фактор* до якого увійшли наступні життєві ролі: переможений (-0, 820123), страждалець (-0,812019), жертва (-0,784025);
- до *другого фактору* належать ролі – кохана (-0,846205), художник (-0, 849624).

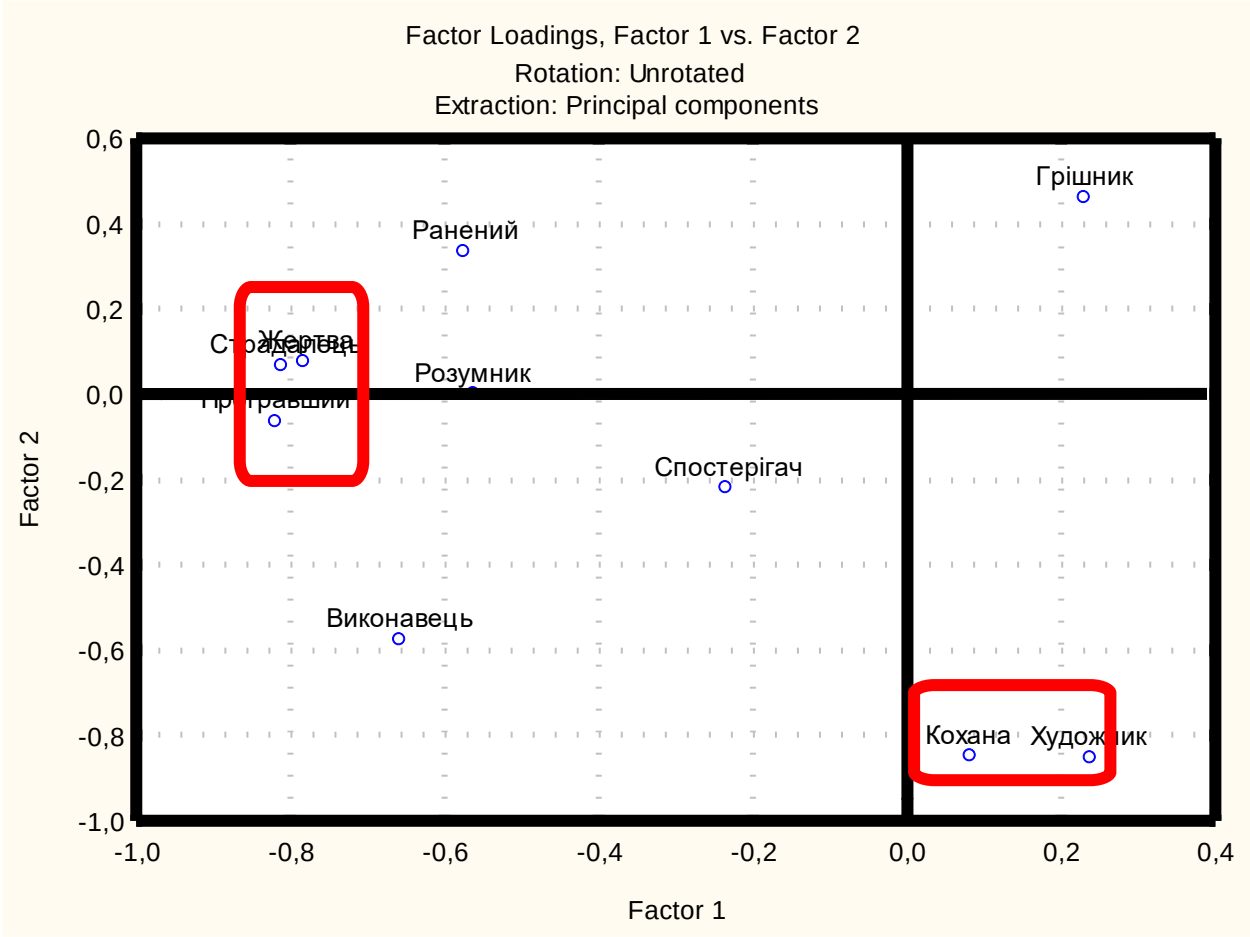

Рис. 3.5. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваної М.К.

Перший фактор пояснює 32% дисперсії, що свідчить про його більшу значимість на відмінну від другого фактора, який пояснює 21% дисперсії. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 53%, що свідчить проте, що нам вдалося описати трохи більше половини масиву даних.

Коли у людини стається щось негативне, або ситуація у якій вона знаходиться не на перших місцях, вона відчуває безсилля, її переслідують відчуття переможеної, тому і недивно, що вона починає приміряти на себе роль «програвшої». Разом з тим накопичується негативні почуття і людина змінює одну роль на іншу, спочатку стає страждальцем потім жертвою. Але якщо ситуація змінюється на краще дані ролі відходять на другій план і заміщуються іншими ролями, наприклад, роллю коханої.

Також можна припустити, що у деякій ступені вище зазначені ролі (жертва, страждалець) допомагають досягнути досить багато чого, звичайно якщо ці ролі «одягаються, як маски». Наприклад, людина бачить як страждає молода людина, як йому важко, намагається чимось допомогти йому, а тим часом той бачить, що у нього це виходить, тому успішно користується ситуацією.

Існує безліч ролей, які можуть спровокувати нас на різні вчинки і саме від ситуацій, від людини залежить те, яка роль їй сьогодні буде належить: чи то героїні, чи коханої, чи жертви.

Досліджуваний Г.А.

В ході факторного аналізу даних досліджуваного Г.А. були отримані наступні дані, що свідчать про виділення двох факторів (див. додаток Г):

- *перший фактор* до якого увійшли наступні життєві ролі: спостерігач (-0,781688), переможений (-0,781688);
- *другий фактор* – жертва (-0,715997).

Перший фактор пояснює 29% дисперсії, другий – 21%, отже більш значимим є перший фактор. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 50%, а це свідчить проте, що нам вдалося описати половину масиву даних.

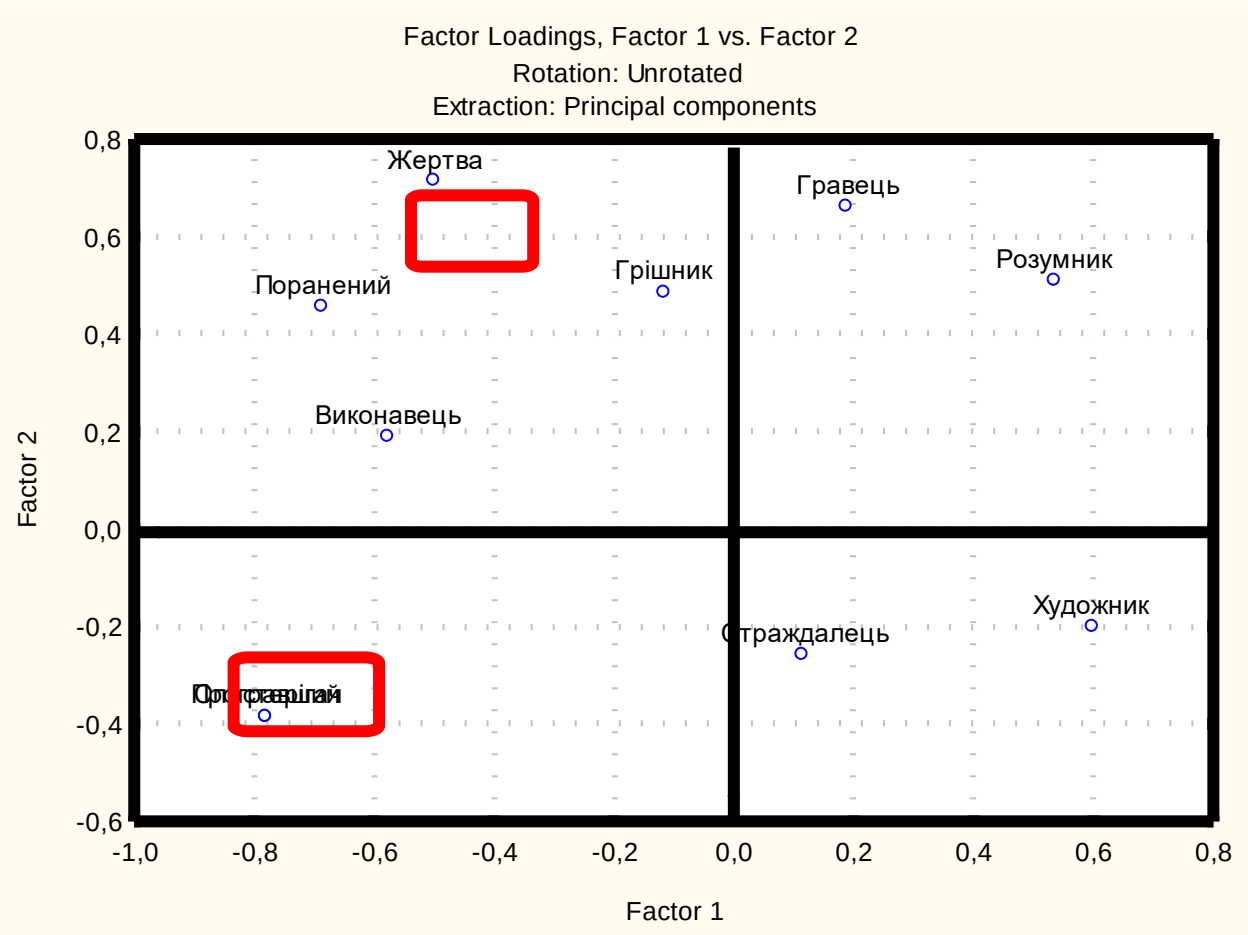

Рис. 3.6. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваного Г.А.

Отже, якщо робити спочатку аналіз по першому фактору, то ролі спостерігач і переможений є досить взаємопов’язаними між собою. Ці дві ролі є соціальними, але роль переможений здійснює деструктивний вплив на особистість, але це не є чимось дивним, адже бути постійно на другому місці може негативно відобразитися на особистості людини.

Інший фактор, до якого увійшла життєва роль жертва має тісний кореляційний зв'язок із роллю гравець, хоча роль жертви навідмінно від гравця є груповою роллю, тому значний вплив на неї має група, тобто людина «використовує» у тому випадку якщо є люди, які негативно впливають на досліджуваного, тому він і «одягає» дану роль як театральну маску, щоб в дійсності не заділи його справжніх відчуттів та переживань.

Роль гравця виступає особистісною роллю, за словами досліджуваного він постійно є гравцем, постійно знаходиться у русі і «…взагалі якщо ти хочеш добитися у цьому суспільстві чогось, потрібно боротися, тому що за тебе ніхто ніколи не заступиться і не допоможе». З даних слів можна зробити висновок, що досліджуваний мав негативний досвід спілкування з людьми, які не допомогли йому у тяжкий час. Можна припустити, що роль жертви він теж «одягає» тоді, коли не хоче щоб заділи його справжні почуття, адже він вже знає як це коли тебе ображають і роблять боляче.

Досліджуваний О.Б.

Аналіз факторних навантажень дозволив виділити такі фактори (див. додаток Ґ):

- *перший фактор* до якого увійшли наступні життєві ролі: консультант (-0,812970), спокусниця (-0,757078), розумник (-0,825813), трудоголік (-0,924630), керівник (-0,816991);
- до *другого фактору* належать ролі – переможець (-0,11437) спостерігач (-0,278481).

Перший фактор пояснює 32% дисперсії, що свідчить про його більшу значимість на відмінну від другого фактора, який пояснює 23% дисперсії. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 56%, що свідчить про те, що нам вдалося описати трохи більше половини масиву даних.

Роль помічника – це роль, яка нав’язується суспільством, оточенням, групою. Недаремно вона має тісний кореляцій зв'язок з роллю жертви, адже виконуючи роль помічника людина ніби приносить себе в жертву, або відчуває себе жертвою обставин.

Також взаємопов’язані між собою ролі поранений і страждалець. Тобто коли з людиною трапляється щось негативне вона ніби стає пораненою і одночасно приймає на себе роль страждальця. Можна припусти, що ролі пораненого і страждальця є актуальними тоді, коли наприклад, був негативний досвід у взаємостосунках з людиною протилежної статі.

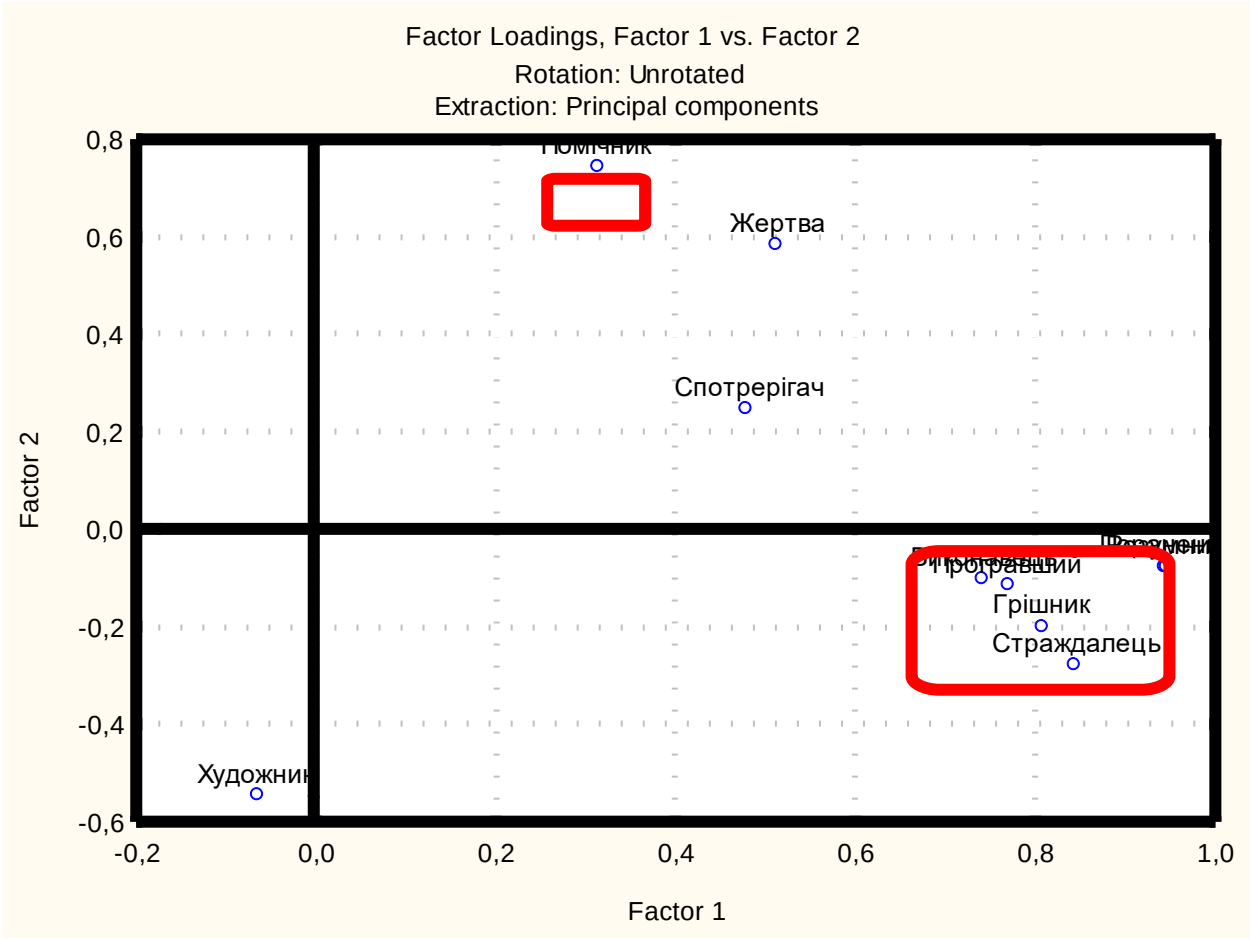

Рис. 3.7. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваного О.Б.

Отже, ролі які застосовують досліджувані досить по-різному розглядаються ними. Для кожного це є своєрідний спосіб виразитися, показати свої емоції, стан у якому вони знаходяться на даний момент. Але можна відмітити те, що перебуваючи на будь-якому етапі вікового розвитку людина виконує безліч соціально-психологічних ролей, деякі є новими, що не проявлялися до цього часу (наприклад, для деяких досліджуваних використання таких ролей як жертва, комік, спокусниця, кохана характерними є саме у періоді підліткового та раннього юнацького віку, раніше вони не проявлялися у жодній сфері життєдіяльності), інші продовжують функціонувати, а деякі переходять в латентний період і на даний момент не проявляються, хоча можуть з’явитися пізніше. Отже, в процесі соціалізації людина не тільки засвоює нові норми та правила поведінки, але й відбувається

формування нових, не притаманних до цього часу, соціально-психологічних ролей.

3.3. Уявлення досліджуваних про власні життєві ролі у ранній дорослості

Специфіка дослідження передбачає індивідуальну роботу з досліджуваним та індивідуальний аналіз отриманих даних.

Досліджувана Б. К.

Кожна із виділених ролей займає певне місце у свідомості людини. Кожен для себе інтерпретує, яку життєву роль він зараз грає і чи взагалі потрібна вона їй. Так само із виділеними ролями семантичного диференціалу людина сама аналізує, які ролі є особистісними, які накладаються групою, які приносять користь, а які руйнують особистість.

В ході факторного аналізу даних досліджуваної Б.К., були отримані наступні дані, що свідчать про виділення двох факторів (див. додаток Д):

- *перший фактор* до якого увійшла наступна життєва роль – переможець (- 0,8018124);
- до *другого фактору* увійшли такі життєві ролі, як розумник (- 0,850329) та цілитель (- 0,719142).

Перший фактор пояснює 26% дисперсії, другий – 24%. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 51%, що свідчить про те, що нам вдалося описати не досить значну частину масиву даних.

Кожну роль ми проаналізували відповідно до виділених психологічних конструктів: в переважній більшості досліджувана віднесла такі життєві ролі як консультант, цілитель, спокусниця, спостерігач, керівник, кохана до наступних характеристик: вона вважає, що виділені ролі більш належать до особистісних ролей, тобто дані ролі залежать від особистісних мотивів, це власні внутрішні ролі, які не диктуються оточенням чи групою, а у більшості випадків утворюються і здійснюються за власним бажанням. Також вище

зазначені ролі належать до індивідуальних (незалежні від групи, можуть розвиватися і поза групою).

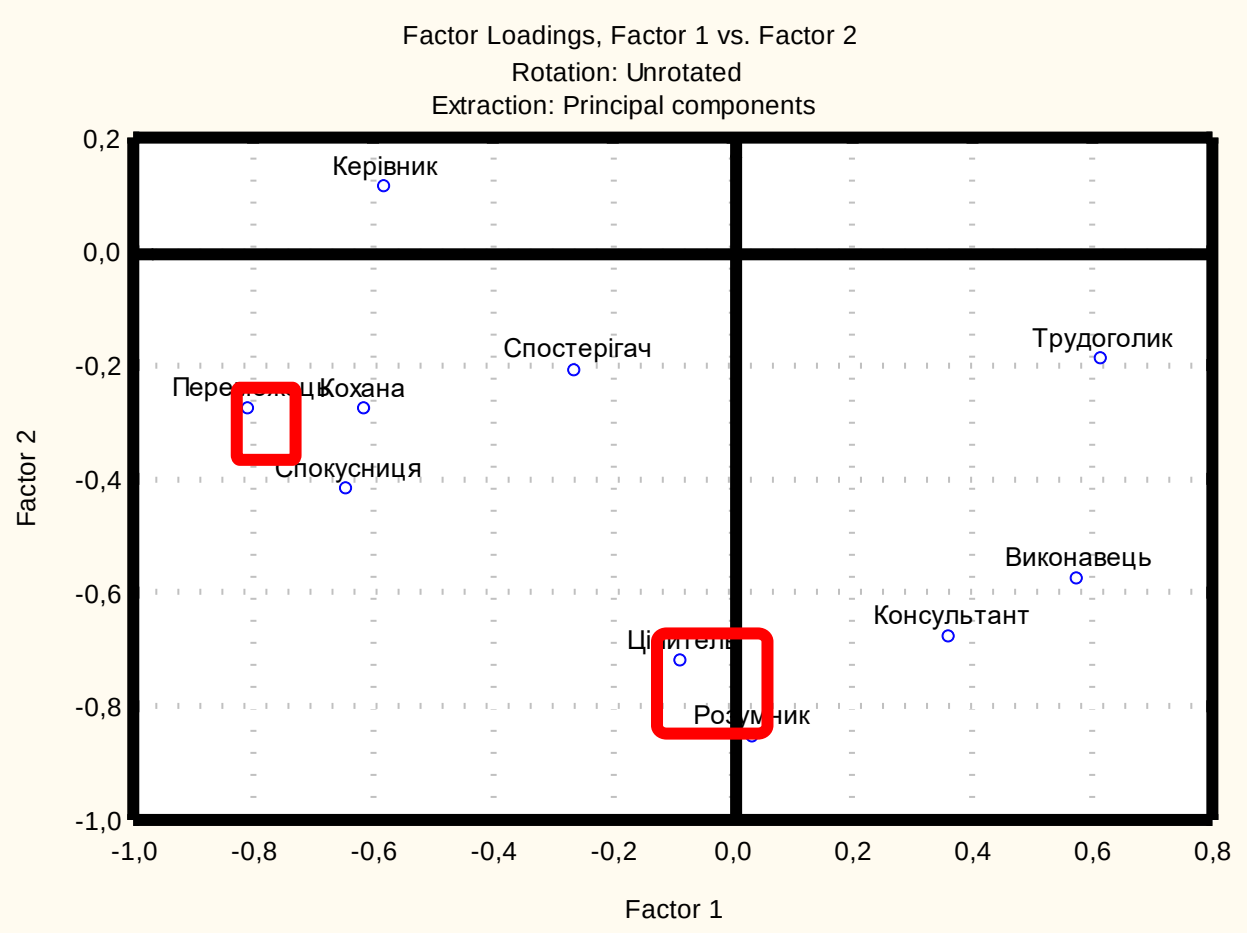

Рис. 3.8. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваної Б.К.

Роль спокусниці, переможця та коханої є неофіційними, вони задані міжособистісними відносинами, між даними ролями існує тісний кореляційний зв'язок, тобто на думку досліджуваної ці ролі взаємопов’язані між собою. Граючи роль коханої людини ми у деякій степені граємо роль спокусниці, яка в підсумку переростає у роль переможця. Взагалі роль коханої у свідомості досліджуваного характеризується як стійка, що існує за межами ситуації ще довгий час, людина грає її відкрито не приховуючи від оточуючих своїх почуттів. Також дана роль відповідає даній стадії вікового розвитку.

Роль консультанта є зрілою та актуальною саме в даний період життя. Вона має тісний кореляційний зв'язок із роллю виконавець, тобто можна

припустити, що виконуючи таку професійну роль як консультант Б.К. виступає у ролі виконавця тих етичних норм та правил, які закладені кодексом психолога, щодо діяльності практичних психологів.

У другий фактор були виділені такі життєві ролі: цілитель і розумник. Даний результат можна пояснити тим, що щоб бути «цілителем» і допомагати іншим потрібно бути розумною, розсудливою людиною.

Отже, можна зробити висновки, що досліджувана у своєму житті зазвичай грає декілька життєвих ролей, а інколи і одночасно. Хоча деякі ролі вона «надягає» як маску, тому що вони продиктовані суспільством і груповими нормами.

Досліджувана О.Ю.

Аналізуючи факторні навантаження можемо виділити такі фактори (див. додаток Е):

- *перший фактор* до складу якого входять такі життєві ролі як трудоголік (0,783585), мама (0,833537);
- *другий фактор* – розумник (0,880341).

Перший фактор пояснює 32% дисперсії, що свідчить про його більшу значимість на відмінну від другого фактора, який пояснює 23% дисперсії. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 56%, що свідчить проте, що нам вдалося описати трохи більше половини масиву даних.

На думку досліджуваної найбільш взаємопов’язаними є ролі трудоголіка та мами. Та це не є дивним, адже виконуючи роль мами ми затрачаємо досить багато зусиль для того, щоб забезпечити наших рідних самим необхідним, також затрачається багато сил та енергії, коли ми знаходимося в ролі трудоголіка.

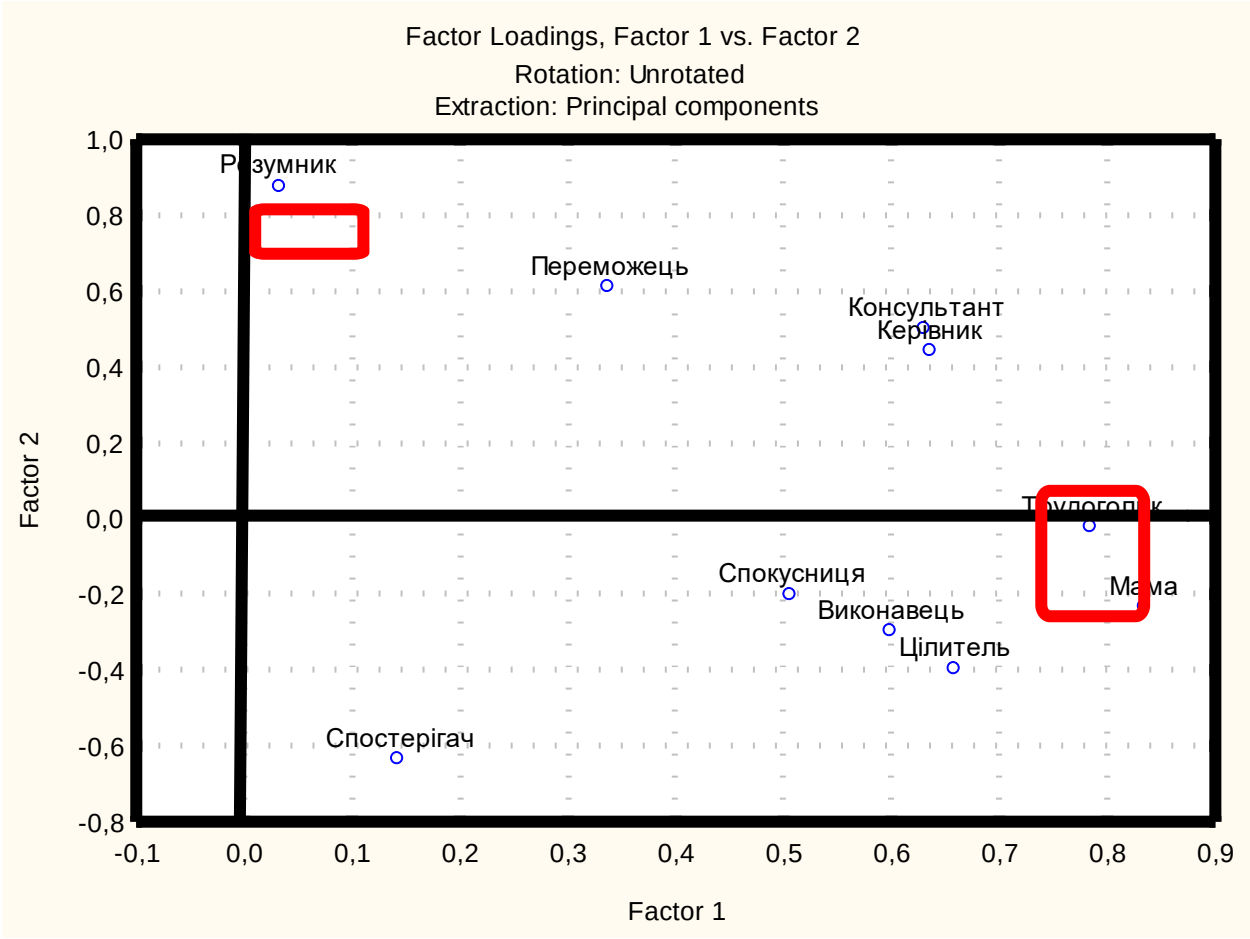

Рис. 3.9. Факторне поле життєвих ролей особистості досліджуваної О.Ю.

Хоча потрібно відмітити, що роль мами в даному випадку досліджуваним сприймається не у буквальному розумінні, а в переносному значені, адже під роллю мами розуміється опіка над всіма рідними, близькими, друзями. Вона допомагає всім хто потребує допомоги, у даному випадку це є ніби прототип ролі цілителя, яка має досить тісний кореляційний зв'язок роллю матері. Так само як дві вище зазначені ролі роль цілителя належить до соціальних нормативів та очікувань. Хоча роль цілителя визначається відносною незалежністю від групи, тоді як трудоголік і мама визначається включенням індивіда у групу, тобто вони проявляються тоді, коли індивід знаходиться у групі. Також дані ролі є стійкими і можуть існувати за межами ситуації, яка вимагає використання їх.

Інша роль – розумник є протилежною до вище згаданих. Дана роль є особистісною, тобто використання ролі залежить від особистісних мотивів, а

не від сторонніх факторів та соціальних нормативів, є індивідуальною – О.Ю. використовує її не тому, що це є доречним (можливо вся група значимих для неї людей перебувають у даній ролі), а за власним бажанням, відчуттям, прагненням. Хоча у деякій степені на роль накладені формальні нормативи, тому що якщо ти граєш роль розумника ти краще сприймаєшся в оточенні, дана роль робить людину більш солідною і піднімає в очах оточення.

Також існує тісний кореляційний зв'язок між ролями консультант та керівник. Ці дві ролі є соціальними (залежать від формальних нормативів), але консультант є індивідуальною, а керівник груповою роллю, тобто для вияву даної ролі потрібна певна група людей, яка звикла вже бачити О.Ю. в даній ролі.

Отже, досліджувана О.Ю. поєднала дві ролі (трудоголік, мама) між собою, як найбільш подібних у виконанні своїх соціальних функцій (соціальні, групові, функціональні), а протилежною є роль розумника, досліджувана вклала у її зміст інші характеристики (індивідуальна, особистісна, цінісносмислова роль).

Досліджувана С.С.

Аналіз факторних навантажень дозволив виділити такі фактори (див. додаток Є):

- *перший фактор* до якого увійшли наступні життєві ролі: консультант (-0,812970), спокусниця (-0,757078), розумник (-0,825813), трудоголік (-0,924630), керівник (-0,816991);
- до *другого фактору* належать ролі – переможець (-0,11437) спостерігач (-0,278481).

Перший фактор пояснює 50% дисперсії, що свідчить про його більшу значимість на відмінну від другого фактора, який пояснює 13% дисперсії. Сукупний відсоток дисперсії обох факторів дорівнює 63%, отже нам вдалося описати значну частину масиву даних.

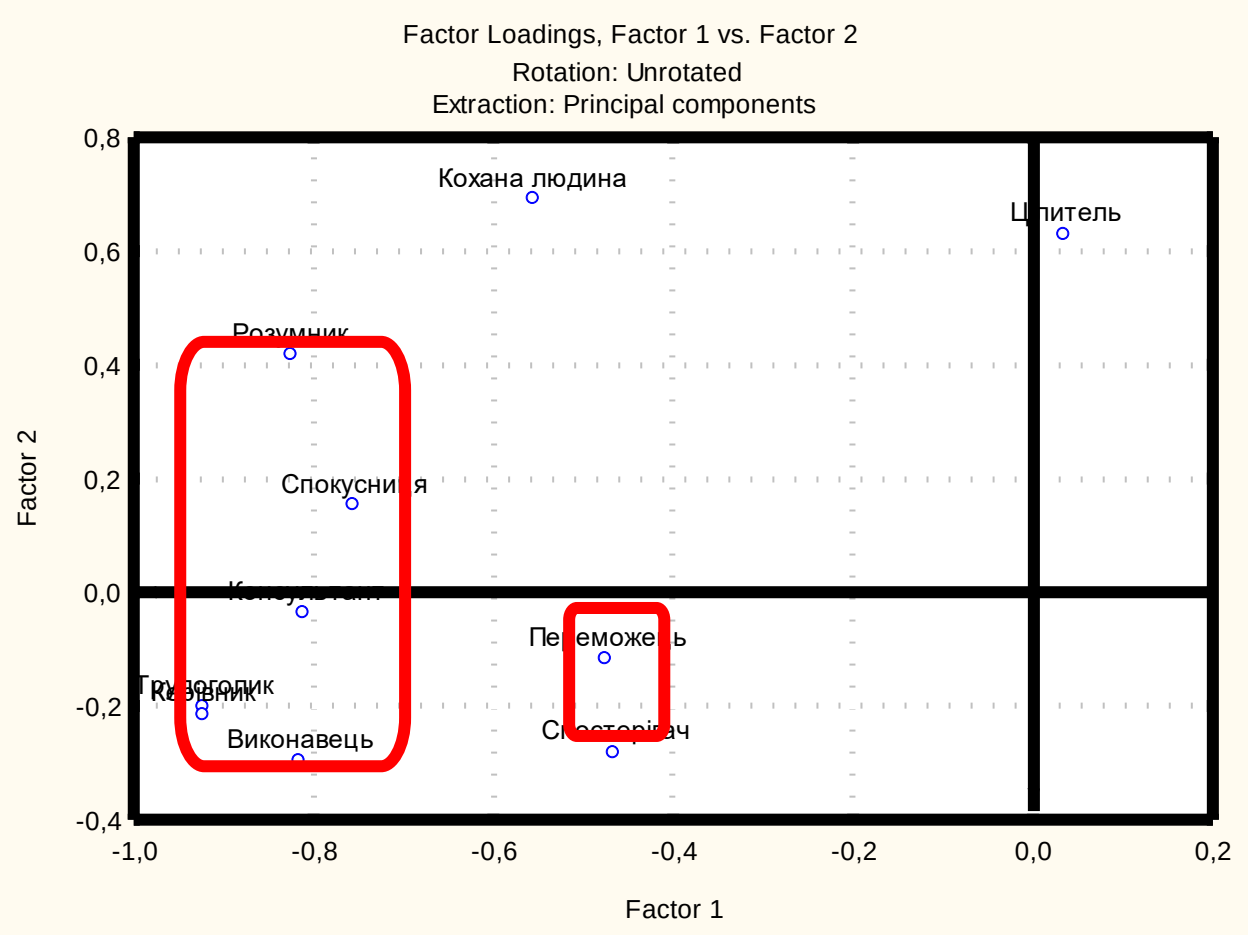

Рис. 3.10. Факторне поле життєвих ролей досліджуваної С.С.

Життєві ролі, що увійшли до першого фактору мають свої особливості: дані ролі є особистісними, індивідуальними, майже у всіх вище зазначених ролях переважає інструментальний характер (фунціональні), тоді як роль розумника і спокусниці є ціннісносмисловими, тобто пов'язані з особистісним смислом і життєвими цінностями досліджуваного.

Протилежною до першого фактору є роль цілитель. Вона є більш формальною, тобто існує задля того, щоб використовувати її як маску, щоб уникати багатьох проблем. Також можна висунути гіпотезу, що роль цілителя притаманна усім членам групи де на даний момент знаходиться досліджуваний і щоб не відрізнятися від інших вона «одягає» маску, яка полегшує її спілкування саме у цій групі.

Інший фактор, що відокремився до якого увійшли життєві ролі переможець та спостерігач можна пояснити наступним чином: існують певні

ситуації у яких досліджуваний приміряє роль спочатку спостерігача, аналізує ситуації, шукає плюси на мінуси, недоліки та перевагу у собі та суперниках, і як наслідок виходить переможцем із ситуації, тобто змінює роль із спостерігача на переможця. Тобто у даному випадку для повного аналізу ми можемо використати народне прислів'я: «Прийшов, побачив, переміг». Отже, виконання даних ролей залежить від ситуації, якщо є ситуація яка вимагає від людини поводитися по-іншому, вона відразу прийме цю роль.

Отже, можна відмітити, що діапазон використовуваних ролей досить значний. Досліджувана застосовує ролі залежно від ситуації, тобто якщо на даний момент потрібно бути розумником вона стає ним.

Висновки до розділу 3

У межах третього розділу було розроблено комплексну процедуру дослідження життєвих ролей особистості у юнацькому та ранньому дорослому віці й здійснено емпіричне вивчення їхніх особливостей. Отримані результати засвідчили, що система життєвих ролей зазнає динамічних змін на різних етапах життєвого розвитку. Характер цих змін значною мірою зумовлюється провідним видом діяльності, водночас важливу роль відіграє емоційний стан особистості, її самопочуття та домінуючий емоційний фон, що особливо виражено у підлітковому віці.

Встановлено, що для підліткового та ранньо юнацького віку більш характерними є ролі з переважно негативним емоційним забарвленням, зокрема ролі жертви, страждальця, пораненого, грішника тощо. Натомість у період ранньої дорослості домінують ролі, пов'язані з професійним самовизначенням і майбутньою діяльністю, серед яких консультант, розумник, виконавець, цілитель та інші. Виявлено, що рольова структура індивіда має індивідуалізований характер: у частини досліджуваних спостерігається поєднання кількох ролей, інші схильні використовувати одну провідну роль у різних сферах життя, для деяких ролі виконують захисну

функцію, виступаючи своєрідними «масками», тоді як для інших вони є інтегрованою складовою життєвого сценарію.

Таким чином, ми бачимо що на різних вікових етапах зміст і структура життєвих ролей істотно відрізняються, їх кількість зростає, а характер прояву залежить від провідної діяльності та умов розвитку особистості. Отже, у процесі соціалізації відбувається не лише засвоєння норм і правил поведінки, а й формування нових соціально-психологічних ролей, що розширюють рольову структуру особистості та визначають її подальший життєвий розвиток.

ВИСНОВКИ

Проведений теоретичний аналіз та емпіричне дослідження проблеми вікових особливостей прояву психологічних ролей особистості дозволило сформулювати загальні висновки.

1. Здійснено комплексний аналіз наукових джерел, присвячених проблематиці рольової поведінки особистості. Поняття «роль» уперше було концептуалізовано в межах символічного інтеракціонізму Дж. Мідом, який розглядав її як результат соціальної взаємодії та творчого освоєння індивідом очікуваних моделей поведінки. Подальший розвиток досліджень психологічних ролей пов’язаний із працями Я. Морено, Е. Берна, Р. Лінтона, П. П. Горностая, Дж. Р. Ріццо, Е. Фоа, Дж. Т. Спенс, Г. Атея, Дж. Дарлі та інших науковців, кожен із яких запропонував власне концептуальне бачення соціально-психологічної ролі.

Узагальнення теоретичного аналізу рольових концепцій особистості дало змогу виокремити п’ять провідних соціологічних підходів до розуміння ролі. Функціональна рольова теорія трактує роль як систему нормативних очікувань і функцій, що регулюють поведінку індивіда відповідно до його соціального статусу. Структурний підхід акцентує увагу на соціальних структурах як мережі стійких взаємозв’язків, у межах яких статуси й ролі визначають характер соціальної взаємодії. Організаційна рольова теорія розглядає рольовий розподіл і нормативні очікування у контексті функціонування соціальних організацій. Когнітивний підхід підкреслює зв’язок між рольовими очікуваннями та поведінкою особистості, зосереджуючись на механізмах їх формування. Теорія символічного інтеракціонізму розглядає роль як динамічний соціально-психологічний феномен, що формується у процесі взаємодії та самовизначення особистості. Отже, роль постає як багатовимірна категорія, яка відображає взаємозв’язок соціальних структур, очікувань і внутрішнього світу особистості.

Фундаментальними для сучасних досліджень психологічних аспектів ролі стали концепції психодрами (Я. Морено) та трансакційного аналізу

(Е.Берн), які інтегрують рольові моделі в систему особистісного розвитку та міжособистісного спілкування.

У контексті психологічної природи ролі досліджено механізми її розвитку та ролі соціалізації. Роль також як соціально-психологічна характеристика особистості, що визначає її поведінку відповідно до соціального статусу та позиції в групі чи суспільстві. Вона є динамічною конструкцією, що формується в процесі соціальної взаємодії, засвоєння норми та очікування, інтегруючи індивідуальні та колективні фактори в структурі особистості.

2. На основі теоретичного аналізу проблеми дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації ми зробили підбірку методів дослідження, розробили методологію дослідження. Дослідження будується на основі методу «Репертуар життєвих ролей» П.П. Горностая і модифікованого методу «Семантичного диференціалу». Було сплановано програма дослідження психологічних ролей особистості в процесі соціалізації, визначено вибірку та бази проведення дослідження.

3. Отримані результати свідчать, що система життєвих ролей має динамічний характер і змінюється залежно від етапу життєвого розвитку. Ці зміни значною мірою зумовлюються провідною діяльністю особистості, а також її емоційним станом, самопочуттям і домінуючим емоційним фоном, що особливо помітно у підлітковому віці.

Встановлено, що для підліткового та раннього юнацького періоду більш типовими є ролі з негативним емоційним забарвленням (жертва, страждалець, поранений, грішник тощо), тоді як у ранній дорослості переважають ролі, пов’язані з професійним самовизначенням і майбутньою діяльністю (консультант, розумник, виконавець, цілитель та ін.). Виявлено індивідуалізований характер рольової структури: у частини досліджуваних спостерігається поєднання кількох ролей, інші використовують одну провідну роль у різних сферах життя; для деяких ролі виконують захисну функцію,

виступаючи своєрідними «масками», тоді як для інших вони є інтегрованою складовою життєвого сценарію.

Отже, на різних вікових етапах зміст і структура життєвих ролей суттєво відрізняються, їх кількість зростає, а характер прояву залежить від провідної діяльності та умов розвитку особистості. У процесі соціалізації відбувається не лише засвоєння соціальних норм і правил поведінки, а й формування нових соціально-психологічних ролей, що розширюють рольову структуру особистості та визначають подальший напрям її розвитку.

Перспективами дослідження є вивчення психологічних ролей особистості в різні вікові періоди життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Т. Психологічні особливості життєстійкості і благополуччя осіб підліткового віку. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць* / за наук. редакцією І. С. Булах. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. Вип. 25 (70). 95 с.

2. Бедлінський О. І. Проблема періодизації підліткового віку у сучасному суспільстві. *Практична психологія та соціальна робота.* 2011. № 2. С. 49- 54.

3. Боришевський М.Й. Психологічні механізми розвитку особистості. *Педагогіка і психологія.* 1996. № 3. С. 26-33.

4. Варій М. Й. Психологія особистості : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.; М-во освіти і науки України, Львів. держ. ун-т внутр. справ. Київ : ЦУЛ, 2008. 591 с.

5. Вознюк Ю. С. Становлення самоствердження особистості на різних вікових етапах. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. Рівнен. держ гуманіт. ун-ту*. Рівне : РДГУ, 2013. Вип. 2. С. 197-200.

6. Горностай П.П. Вимірювання параметрів рольового конфлікту: зарубіжний досвід. *Конфліктологічна експертиза: теорія та методика*. Вип. 1. К., 1997. С. 116-125.

7. Горностай П.П. Гендерний розвиток та гендерна ідентичність особистості, особливості чоловічої та жіночої соціалізації. *Гендерні студії: освітні перспективи (навчально-методичний матеріал)*. К.: ПЦ «Фоліант», 2003. С. 5-21.

8. Горностай П.П. Життєві ролі та життєтворчість. *Наукові студії з соціальної та політичної психології.* Вип. 5 (8). К., 2002. С. 81-91.

9. Горностай П.П. Культурні особливості рольової поведінки та психологічна допомога. *Практична психологія в контексті культури*. К.: Ніка Центр, 1998. С. 119-124.

10. Горностай П.П. Психологічні ролі в структурі особистості. *Наукові студії з соціальної та політичної психології.* Вип. 2 (5). К., 2000. С. 104-111.

11. Донченко О.А., Слюсаревський М.М., Татенко В.О., Титаренко Т.М., Хазратова Н.В. Основи соціальної психології: Навчальний посібник. К.: Міленіум, 2008. С. 377-440.

12. Калько М. Р. Набуття соціокультурного досвіду як засіб самоактуалізації особистості в суспільстві. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2011. № 3. С. 34-40.

13. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. К., 1995. 304 с.

14. Кравченко Т. Соціалізація дітей старшого шкільного віку: результати педагогічної діагностики. *Рідна школа.* 2008. № 12. С. 19-22.

15. Курдибаха О. М. Психологічні основи гендерної соціалізації підлітків. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту.* Рівне : РДГУ, 2013. Вип. 2. С. 221-224.

16. Максименко С. Генеза особистості: становлення та здійснення. *Директор школи, ліцею, гімназії.* 2011. № 1. С. 26-31.

17. Мельничук О.Б., Пасічняк Р.Ф., Вольнова Л.М. Психологія особистості: Хрестоматія: Навч. посіб. та ін. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. 532 с.

18. Миколюк С., Миколюк Н. Формування комунікативної компетентності майбутніх психологів і соціальних працівників. *Проблеми гуманітарних наук. Психологія.* 2024. № 53. С. 52-58. DOI: https://doi.org/10.32782/2312- 8437.53.2024-1.8

19. Мірошник З. М. Психологічна характеристика соціальної ролі у структурі особистості сучасного вчителя [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_autors_miroshnik_zm/.

20. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. Київ: Центр навчал. Літератури, 2005. 624 с.

21. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посібник. 4 – те вид., стер. К.: Вища шк., 2005. 487 с.

22. Нестерук О. Розвиток дитини у підлітковому віці. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://psyholog.iatp.org.ua/doslid.html.

23. Одолінський В. Г. Аспекти особистісного самовизначення у юнацькому віці в полі "Я-концепції". *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту*. Рівне : РДГУ, 2006. Вип. 33. С. 129-132.

24. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. К.: Либідь, 2004. 573 с.

25. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студентів вищ. навч. закл. 2-ге вид., стер. Київ : Кондор, 2015. 468 с.

26. Плахтій П. Д. Вікова фізіологія : теорія, практикум, тести : навч. посіб.; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2008. 331 с.

27. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології. Навчальний посібник. К.: Главник, 2006. 112 с.

28. Поліщук В. М. Базовий симптомокомплекс кризи входження в дорослість. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. Рівнен. держ гуманіт. ун-ту*. Рівне : РДГУ, 2013. Вип. 2. С. 152-155.

29. Психологічні аспекти вікової генези особистості : пошук, інновації, ресурс: наук.-допом. бібліогр. покажч. М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; уклад.: С. Н. Грипич, О. В. Іванчук, Л. В. Ковальчук. Рівне: РДГУ, 2016. 86 с.

30. Психологія життєвої кризи. Відп. ред. Т. М. Титаренко. Київ, Агропромвидав України, 1998. С. 69-96.

31. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навч.посіб. К.: Академвмдав, 2006. 360 с.

32. Скрипченко О.В., Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб./ Л.В.Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.

33. Циба В.Т. Системна соціальна психологія: Навч. Посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 170-198.

34. Яценко Т.С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика. К.: Вища школа, 2006. 382 с.

35. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. К.: Либідь, 1996. 264 с.

36. Afriani I.H. Educational Psychology: Understanding Child Development. Lulu Press, Inc., 2021.

37. Osgood Ch.E., Suci G., & Tannenbaum P. The measurement of meaning. 1957. Urbana, IL: University of Illinois Press.

38. Valsiner J. Signs in Minds: Semiotic Basis for the New General Psychology. *General Human Psychology*. Cham, 2021. P. 25-50. https://doi.org/10.1007/978-3- 030-75851-6_2.

39. Yaban E.H., Gaschler R. Developmental regulation processes and age-related motivation of distance education students. *Higher Education*. 2024. https://doi.org/10.1007/ s10734-024-01316-9.

40. Yanovskaya S., Sevostianov P., Turenko R. Психометричні показники та адаптація методу Ч. Осгуда «Семантичний диференціал» (українська версія методу). *Visnyk of V N Karazin Kharkiv National University. Series of Psychology*. Issue 74, 2023. P. 24-29. DOI:10.26565/2225-7756-2023-74-03

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика «Репертуар життєвих ролей» П.П. Горностая

Перегляньте перелік ролей, які людина виконує у житті. Оцініть, наскільки вони притаманні Вам у різних сферах життєдіяльності, виставивши бал від 0 до 4 відповідно до таких критеріїв:

0 – дана роль ніколи не проявлялася;

1 – були поодинокі випадки, коли я виступав(ла) у цій ролі;

2 – іноді трапляється;

3 – трапляється досить часто;

4 – майже завжди виступаю у цій ролі.

Окремо оцініть, наскільки ці ролі мають бути притаманні ідеальному образу Вашого «Я».

Сфери життя / Ролі	Дитинство (батьківська сім' я)	Власна сім' я	Сфера інтимних стосунків	Професійна сфера	Друзі та неформальні групи	Творість	Дозвілля	Ідеальне Я
Переслідувач								
Грішник								
Художник								
Виконавець								
Посередник								
Святий								
Комік								
Спостерігач								
Розумник								
Переможець								
Керівник								
Переможений								
Поранений								
Страждалець								
Козел відпущення								
Трудоголік								
Іпохондрик								
Експлуататор								
Критик								
Не переможець								
Спокусниця								
Сповідник								
Цілитель								

Суддя								
Консультант								
Бог/ Богиня								
Проповідник								
Жертва								
Всезнайка								
Рятівник								

Додаток Б

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного К.Я.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Грішник	-0,46979	-0,48332
Художник	0,68638	-0,50523
Виконавець	-0,77405	-0,21741
Спостерігач	0,38577	0,77516
Розумник	0,44713	0,29464
Програвший	0,30822	-0,74988
Поранений	-0,08735	-0,01327
Страдалець	-0,51120	0,25229
Жертва	-0,68893	0,38187
Учень	0,74652	0,19112
Expl.Var	3,03564	2,03233
Prp.Totl	0,30356	0,20323

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (Spreadsheet1.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	3,03564	30,3564	3,03564	30,3564
2	2,03233	20,3233	5,06798	50,6798

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (Spre Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	0,63447	0,87712
Групові-індивідуальні	1,64487	1,00205
Міжособові-характерні	-0,3230	-0,10587
Офіціні-неофіційні	0,62179	0,68310
Стійкі-ситуативні	-0,2630	-0,9844
Життєві-театральні	-0,44081	-1,24882
Зрілі-інфальтильні	-0,1572	1,05652
Вікові-випадкові	0,38811	-0,58875
Активні-латентні	-1,0653	1,69119
Зовнішні-внутрішні	0,50353	-1,29995
Явні-тіньові	1,07127	-0,40906
Статутні-стильові	-1,9003	0,59695
Ритуальні - спонтанні	0,30389	0,68248
Конвенційні-стихійні	-1,4012	-0,71341
Предписані-досягнуті	1,21042	-1,50011
Конструктивні-деструктивні	0,57414	0,97442
Функціональні-Ціннісносмислові	-1,4012	-0,71341

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (Підліток 1.sta) Casewise deletion of MD N=17 Грішник	Художник	Виконавець	Спостерігач	Розумник	Програвший	Поранений	Страдалец	Жертва	Учень
Грішник	1,00	-0,17	0,50	-0,56	0,04	0,03	0,08	0,02	0,04	-0,29
Художник	-0,17	1,00	-0,26	-0,13	0,27	0,51	-0,07	-0,48	-0,55	0,34
Виконавець	0,50	-0,26	1,00	-0,44	-0,15	-0,23	-0,14	0,26	0,39	-0,62
Спостерігач	-0,56	-0,13	-0,44	1,00	0,34	-0,36	-0,05	0,01	-0,11	0,20
Розумник	0,04	0,27	-0,15	0,34	1,00	-0,25	-0,33	-0,12	-0,22	0,45
Програвший	0,03	0,51	-0,23	-0,36	-0,25	1,00	-0,19	-0,06	-0,48	-0,02
Поранений	0,08	-0,07	-0,14	-0,05	-0,33	-0,19	1,00	-0,39	0,18	-0,07
Страдалець	0,02	-0,48	0,26	0,01	-0,12	-0,06	-0,39	1,00	0,32	-0,34
Жертва	0,04	-0,55	0,39	-0,11	-0,22	-0,48	0,18	0,32	1,00	-0,32
Учень	-0,29	0,34	-0,62	0,20	0,45	-0,02	-0,07	-0,34	-0,32	1,00

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Грішник	Художник	Виконавець	Спостерігач	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалець	Жертва	Учень
Соціальні - особистісні	-3	-2	-3	1	-2	0	-2	1	-2	1
Групові-індивідуальні	-3	1	-2	2	3	0	-2	0	-2	2
Міжособові-характерні	-2	0	2	1	-2	0	-1	0	-2	-3
Офіціні-неофіційні	2	0	-1	1	2	-3	3	-2	-2	1
Стійкі-ситуативні	1	0	1	-2	-1	0	-2	0	-3	-2
Життєві-театральні	0	1	1	-2	-2	2	-1	3	-2	-2
Зрілі-інфальтильні	-2	-2	-2	0	-1	-1	0	1	1	0
Вікові-випадкові	2	0	0	1	0	1	-2	-0	-3	-1
Активні-латентні	-3	-2	2	2	-1	-3	1	0	2	-3
Зовнішні-внутрішні	0	3	1	-3	1	1	-3	-2	0	0
Явні-тіньові	-2	1	-2	0	-3	1	2	-3	-1	2
Статутні-стильові	1	-2	3	-2	-2	-3	0	2	3	-1
Ритуальні - спонтанні	-1	0	0	1	1	0	-3	3	-1	1
Конвенційні-стихійні	2	-2	1	-2	-2	1	1	1	1	-3
Предписані-досягнуті	-2	3	-2	-2	-2	2	3	-2	-3	0
Конструктивні-деструктивні	-3	1	-3	3	-1	0	0	1	0	-2
Функціональні-Ціннісносмислові	2	-2	1	-2	-2	1	1	1	1	-3

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного К.Я.

Грішник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті

Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Художник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні

Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Програвший

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Поранений

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Страждалець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Жертва

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Учень

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток В

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного М.К.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Грішник	0,22957(	0,46396(
Художник	0,23570(	-0,84962(
Виконавець	-0,66069(	-0,57147(
Спостерігач	-0,23549(	-0,21779(
Розумник	-0,56368(	0,00248(
Програвший	-0,82012(	-0,05935(
Ранений	-0,57545(	0,33734(
Страдалець	-0,81201(	0,07071(
Жертва	-0,78402(	0,08049(
Кохана	0,08005(	-0,84620(
Expl.Var	3,20221(	2,15602(
Prp.Totl	0,32022(	0,21560(

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (Підліток 2.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	3,20221(	32,02212	3,20221(	32,02212
2	2,15602(	21,56020	5,35823(	53,58232

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (Підл Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	-0,48191	0,48077
Групові-індивідуальні	-2,18936	-0,36358
Міжособові-характерні	-0,92541	0,11981
Офіціні-неофіційні	-0,48601	-0,06829
Стійкі-ситуативні	-1,27999	1,46588
Життєві-театральні	0,79107	0,78225
Зрілі-інфальтильні	0,54440	-0,50859
Вікові-випадкові	0,54536	-0,18514
Активні-латентні	0,04084	0,41473
Зовнішні-внутрішні	1,67055	0,32771
Явні-тіньові	0,80148	-0,41484
Статутні-стильові	1,17898	0,75961
Ритуальні - спонтанні	1,01827	-0,36258
Конвенційні-стихійні	-0,23070	0,30876
Предписані-досягнуті	-0,81922	-2,38908
Конструктивні-деструктивні	-0,54856	1,47964
Функціональні-Ціннісносмислові	0,37022	-1,84707

Таблиця 4.

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (Підліток 2.sta) Casewise deletion of MD N=17 Грішник	Художник	Виконавець	Спостерігач	Розумник	Програвший	Ранений	Страдалец	Жертва	Ко
Грішник	1,00	-0,11	-0,30	-0,23	-0,12	-0,37	0,39	0,11	-0,29	
Художник	-0,11	1,00	0,26	-0,04	-0,18	-0,12	-0,20	-0,17	-0,23	
Виконавець	-0,30	0,26	1,00	0,43	0,35	0,39	0,16	0,57	0,39	
Спостерігач	-0,23	-0,04	0,43	1,00	0,14	-0,05	0,03	0,36	-0,22	
Розумник	-0,12	-0,18	0,35	0,14	1,00	0,58	0,07	0,21	0,27	
Програвший	-0,37	-0,12	0,39	-0,05	0,58	1,00	0,28	0,51	0,69	
Ранений	0,39	-0,20	0,16	0,03	0,07	0,28	1,00	0,67	0,48	
Страдалець	0,11	-0,17	0,57	0,36	0,21	0,51	0,67	1,00	0,49	
Жертва	-0,29	-0,23	0,39	-0,22	0,27	0,69	0,48	0,49	1,00	
Кохана	-0,10	0,83	0,37	-0,05	-0,14	-0,03	-0,07	-0,06	-0,05	

Таблиця 5.

Бланк відповідей досліджуваного

	Грішник	Художник	Виконавець	Спостерігач	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалець	Жертва	Кохана
Соціальні – особистісні	3	-3	-2	-3	3	3	-1	-1	3	-2
Групові-індивідуальні	-3	-1	3	3	2	3	2	3	3	-3
Міжособові-характерні	-2	-2	3	0	0	0	1	2	2	2
Офіційні-неофіційні	-2	-2	1	2	3	2	-1	1	-1	-3
Стійкі-ситуативні	-1	-3	-2	-2	3	3	3	2	2	-3
Життєві-театральні	-2	-2	-2	-1	2	0	-1	-1	-1	-2
Зрілі-інфальтильні	-3	0	0	-1	-2	0	0	0	-1	-3
Вікові-випадкові	0	-1	-1	-2	-2	0	0	0	0	-1
Активні-латентні	0	-3	0	-1	-1	-1	0	0	2	-2
Зовнішні-внутрішні	2	0	-3	-2	0	-2	-2	-1	-2	2
Явні-тіньові	-1	-1	-1	0	-2	-1	-1	0	-1	-2
Статутні-стильові	3	0	-3	-3	-3	-2	2	-1	0	3
Ритуальні – спонтанні	-2	-1	-2	3	-3	-1	-1	-1	-1	-2
Конвенційні-стихійні	3	-2	0	3	3	-1	2	1	-1	2
Предписані-досягнуті	-1	3	3	-2	3	3	0	0	2	1
Конструктивні-деструктивні	3	-3	-2	-2	-3	2	2	2	2	-3
Функціональні-Ціннісносмислові	1	3	0	0	-2	0	0	1	0	-3

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного М.К.

Грішник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті

Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Художник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні

Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Програвший

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Поранений

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Страждалець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Жертва

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Кохана

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Г
Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного Г.А.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Грішник	-0,118014	0,489033
Художник	0,596213	-0,197982
Виконавець	-0,579358	0,193097
Спостерігач	-0,781688	-0,380832
Розумник	0,534415	0,512341
Програвший	-0,781688	-0,380832
Поранений	-0,689640	0,459480
Страждалець	0,111943	-0,255704
Жертва	-0,503088	0,715997
Гравець	0,187052	0,663707
Expl.Var	2,988946	2,097860
Prp.Totl	0,298895	0,209786

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (Підліток 3.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	2,988946	29,88946	2,988946	29,88946
2	2,097860	20,97860	5,086806	50,86806

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (Підл Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	-2,00940	0,65184
Групові-індивідуальні	0,02589	0,86801
Міжособові-характерні	-0,47531	-1,13295
Офіціні-неофіційні	1,79337	0,84235
Стійкі-ситуативні	-0,99333	1,60168
Життєві-театральні	-0,80045	-1,12298
Зрілі-інфальтильні	-0,21649	-0,31180
Вікові-випадкові	-0,78087	0,26603
Активні-латентні	-0,11124	-0,40959
Зовнішні-внутрішні	1,49076	-0,80977
Явні-тіньові	0,48258	-0,27065
Статусні-стильові	-0,01027	-0,78866
Ритуальні-спонтанні	0,43862	-0,55611
Конвенційні-стихійні	0,19038	-1,56529
Предписані-досягнуті	0,35550	1,99985
Конструктивні-деструктивні	-0,95879	-0,00797
Фукнціональні-ціннісносмислові	1,57907	0,74600

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (Підліток 3.sta) Casewise deletion of MD N=17 Грішник	Художник	Виконавець	Спостеріга	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалец	Же
Грішник	1,00	0,05	0,16	0,09	0,37	0,09	0,17	0,12	
Художник	0,05	1,00	-0,27	-0,26	0,07	-0,26	-0,41	0,21	-
Виконавець	0,16	-0,27	1,00	0,25	-0,24	0,25	0,39	0,01	
Спостерігач	0,09	-0,26	0,25	1,00	-0,42	1,00	0,27	-0,06	
Розумник	0,37	0,07	-0,24	-0,42	1,00	-0,42	-0,25	-0,05	-
Програвший	0,09	-0,26	0,25	1,00	-0,42	1,00	0,27	-0,06	
Поранений	0,17	-0,41	0,39	0,27	-0,25	0,27	1,00	-0,11	
Страждалец	0,12	0,21	0,01	-0,06	-0,05	-0,06	-0,11	1,00	-
Жертва	0,32	-0,48	0,35	0,02	-0,05	0,02	0,67	-0,07	
Гравець	0,18	0,24	-0,06	-0,18	0,39	-0,18	0,14	-0,34	

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Грішник	Художник	Виконавець	Спостерігач	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалець	Жертва	Гравець
Соціальні – особистісні	3	-3	3	2	-3	2	3	-2	2	-3

Групові-індивідуальні	-3	-2	2	-2	-3	-2	2	2	2	-1
Міжособові-характерні	-2	-1	-3	2	-2	2	1	2	0	3
Офіціні-неофіційні	-2	-2	-2	-3	2	-3	-2	-3	0	-2
Стійкі-ситуативні	-1	-1	1	1	-2	1	3	-3	3	2
Життєві-театральні	-2	-1	2	2	-3	2	1	-2	-2	-2
Зрілі-інфальтильні	-3	-1	-1	1	-3	1	0	-3	0	0
Вікові-випадкові	0	-2	1	2	0	2	0	-1	1	-1
Активні-латентні	-3	-1	-2	1	-3	1	0	-2	0	0
Зовнішні-внутрішні	-1	2	-2	-1	-1	-1	-1	2	-2	-2
Явні-тіньові	0	-1	-3	0	-3	0	-2	-2	0	-1
Статутні-стильові	0	0	3	1	-2	1	-3	3	0	-2
Ритуальні – спонтанні	-2	-2	-3	1	0	1	-2	-2	-1	-1
Конвенційні-стихійні	-2	-1	-2	1	-3	1	-2	2	-1	-3
Предписані-досягнуті	3	-2	-1	0	3	0	1	1	1	2
Конструктивні-деструктивні	0	-3	-2	1	-3	1	2	2	2	-3
Функціональні-Ціннісносмислові	2	3	-3	-1	0	-1	-1	0	0	1

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного Г.А.

Грішник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Художник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні

Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні

Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Програвший

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Поранений

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Страждалець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні

Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Жертва

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Гравець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Ґ

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного О.Б.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Грішник	0,806247	-0,19587(
Художник	-0,06732(	-0,54421
Виконавець	0,740588	-0,09776(
Спотрерігач	0,47757(	0,250071
Розумник	0,943099	-0,07458
Програвший	0,767688	-0,11213
Ранений	0,943823	-0,07272
Страдалець	0,841132	-0,27587
Жертва	0,509718	0,587125
Помічник	0,311079	0,746153
Expl.Var	4,864776	1,407626
Prp.Totl	0,486478	0,140763

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (Підліток 4.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	4,864776	48,64776	4,864776	48,64776
2	1,407626	14,07626	6,272402	62,72402

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (Підліт Rotation: Unrotated Extraction: Principal c Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	-0,69641(	-1,58194
Групові-індивідуальні	-0,85932(	-1,44516
Міжособові-характерні	-0,82068(	-0,36565
Офіціні-неофіційні	2,532247	-1,67160
Стійкі-ситуативні	-0,25413(	2,32445
Життєві-театральні	-0,31567(	0,29034
Зрілі-інфальтильні	-0,61703(	0,34484
Вікові-випадкові	-0,29182(	-0,01994
Активні-латентні	-0,69443(	0,68091
Зовнішні-внутрішні	0,16111(	0,08968
Явні-тіньові	-0,44943(	0,59692
Статусні-стильові	-0,14617(	0,07185
Ритуальні-спонтанні	0,61694(	-0,05758
Конвенційні-стихійні	0,25697(	0,39665
Предписані-досягнуті	2,29149(	1,22206
Конструктивні-деструктивні	-0,79090(	-0,48002
Фукнціональні-ціннісносмислові	0,07726(	-0,39582

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (Підліток 4.sta) Casewise deletion of MD N=17 Грішник	Художник	Виконавець	Спотеріга	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалец	Жертва	По
Грішник	1,00	-0,03	0,42	0,32	0,75	0,69	0,73	0,65	0,28	
Художник	-0,03	1,00	0,12	-0,27	-0,06	0,01	-0,04	-0,01	-0,10	
Виконавець	0,42	0,12	1,00	0,41	0,61	0,61	0,61	0,58	0,39	
Спотерігач	0,32	-0,27	0,41	1,00	0,26	0,31	0,30	0,43	0,17	
Розумник	0,75	-0,06	0,61	0,26	1,00	0,64	0,99	0,85	0,49	
Програвший	0,69	0,01	0,61	0,31	0,64	1,00	0,62	0,51	0,26	
Поранений	0,73	-0,04	0,61	0,30	0,99	0,62	1,00	0,86	0,49	
Страждалец	0,65	-0,01	0,58	0,43	0,85	0,51	0,86	1,00	0,11	
Жертва	0,28	-0,10	0,39	0,17	0,49	0,26	0,49	0,11	1,00	
Помічник	0,09	-0,14	0,12	0,21	0,23	0,21	0,23	0,10	0,50	

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Грішник	Художник	Виконавець	Спотерігач	Розумник	Програвший	Поранений	Страждалець	Жертва	Помічник
Соціальні – особистісні	-1	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Групові-індивідуальні	-3	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3

Міжособові-характерні	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Офіціні-неофіційні	3	0	3	3	3	3	3	3	-3	-1
Стійкі-ситуативні	-3	-3	-3	3	-3	-3	-3	-3	-1	2
Життєві-театральні	-1	1	-3	1	-3	-3	-3	-3	-1	-1
Зрілі-інфальтильні	-3	0	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-1	-1
Вікові-випадкові	0	1	-1	-3	-3	-3	-3	-3	-2	0
Активні-латентні	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	0
Зовнішні-внутрішні	1	-2	-3	3	-3	3	-3	-3	-3	-1
Явні-тіньові	-3	-1	-3	-1	-3	-3	-3	-2	-2	0
Статутні-стильові	-3	1	-1	3	-3	-3	-2	-2	-2	-1
Ритуальні – спонтанні	0	-3	3	3	-2	0	-2	-2	-1	-3
Конвенційні-стихійні	-3	0	3	3	-2	-3	-2	-2	-1	-1
Предписані-досягнуті	2	-1	2	-1	3	3	3	-1	3	1
Конструктивні-деструктивні	-3	-2	-3	-2	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Функціональні-Ціннісносмислові	-3	3	3	-2	-3	3	-3	-3	-2	0

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного О.Б.

Грішник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Художник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові

Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні

Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Програвший

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Поранений

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Страждалець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні

Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Жертва

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Помічник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Д
Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного Б.К.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Консультант	0,358276	-0,674968
Цілитель	-0,087581	-0,719142
Спокусниця	-0,645127	-0,416268
Розумник	0,031551	-0,850329
Трудоголик	0,612886	-0,187217
Спостерігач	-0,263760	-0,206381
Керівник	-0,580843	0,114417
Виконавець	0,573250	-0,573224
Переможець	-0,808124	-0,274868
Кохана	-0,617101	-0,276070
Expl.Var	2,698287	2,440173
Prp.Totl	0,269829	0,244017

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (ондар.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	2,698287	26,98287	2,698287	26,98287
2	2,440173	24,40173	5,138460	51,38460

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (онда Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	2,44007	-0,04657
Групові-індивідуальні	1,91761	0,76354
Міжособові-характерні	0,44178	1,14658
Офіціні-неофіційні	1,04707	-0,38954
Стійкі-ситуативні	0,45690	-1,40779
Життєві-театральні	-0,11602	-1,30359
Зрілі-інфальтильні	-0,54226	1,22791
Вікові-випадкові	-0,68061	0,83119
Активні-латентні	-0,08811	0,77423
Зовнішні-внутрішні	-0,00167	-0,76170
Явні-тіньові	-0,37941	1,36881
Статусні-стильові	-1,06879	0,06291
Ритуальні-спонтанні	-0,92424	-0,17672
Конвенційні-стихійні	-1,09111	0,83355
Предписані-досягнуті	-0,61902	-0,97582
Конструктивні-деструктивні	-0,21991	-0,12565
Фукнціональні-ціннісносмислові	-0,57228	-1,82135

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (ондар.sta) Casewise deletion of MD N=17 Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголік	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможець
Консультант	1,00	0,52	-0,21	0,48	0,14	0,17	-0,28	0,40	0,10
Цілитель	0,52	1,00	0,38	0,38	-0,15	0,09	-0,01	0,28	0,13
Спокусниця	-0,21	0,38	1,00	0,34	-0,26	0,02	0,12	-0,07	0,47
Розумник	0,48	0,38	0,34	1,00	0,25	0,12	-0,01	0,52	0,17
Трудоголік	0,14	-0,15	-0,26	0,25	1,00	0,11	-0,37	0,42	-0,33
Спостерігач	0,17	0,09	0,02	0,12	0,11	1,00	0,22	-0,18	0,43
Керівник	-0,28	-0,01	0,12	-0,01	-0,37	0,22	1,00	-0,22	0,39
Виконавець	0,40	0,28	-0,07	0,52	0,42	-0,18	-0,22	1,00	-0,41
Переможець	0,10	0,13	0,47	0,17	-0,33	0,43	0,39	-0,41	1,00
Кохана	-0,24	0,07	0,55	0,25	-0,17	-0,03	0,12	-0,05	0,51

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголик	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможець	Кохана
Соціальні – особистісні	-1	-2	-3	0	1	-3	-2	0	-3	-3
Групові-індивідуальні	-1	-2	-3	-1	1	-2	-2	-1	-3	-3
Міжособові-характерні	-1	-2	-3	-1	0	-2	-1	-2	-2	-3
Офіціні-неофіційні	0	-1	-3	0	2	-1	-2	-2	-2	-3
Стійкі-ситуативні	0	0	1	0	0	-2	-2	-1	-2	-3
Життєві-театральні	-2	-1	1	1	1	-2	-1	-1	-2	-2
Зрілі-інфальтильні	-3	-2	-1	-1	0	-2	-1	-2	-2	-2
Вікові-випадкові	-2	-2	-1	-1	0	-1	-1	-2	-1	-3
Активні-латентні	-2	-1	-1	-1	0	-2	-1	-2	-2	-3
Зовнішні-внутрішні	0	0	-2	0	-1	-2	0	-1	-2	-3
Явні-тіньові	-3	-2	-1	-1	0	-3	-1	-2	-2	-2
Статусні-стильові	-1	-2	-1	0	-1	-2	-1	-2	-1	-2
Ритуальні-спонтанні	-1	-2	0	0	0	-2	-1	-2	-1	-2
Конвенційні-стихійні	-3	-1	0	-1	-1	-2	-1	-2	-2	-2
Предписані-досягнуті	-1	-1	-1	0	2	-1	0	-1	-1	-2
Конструктивні-деструктивні	-2	-2	-1	0	0	-1	-1	-1	-2	-2
Фукнціональні-ціннісносмислові	0	0	0	0	0	-2	-2	-1	-1	-1

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного Б.К.

Консультан

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті

Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Цілитель

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спокусниця

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні

Функціональні								Ціннісносмислові

Трудоголик

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Керівник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Переможець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Кохана

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Е

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного О.Ю.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unr Extraction: Principal c (Marked loadings are Factor 1	Factor 2
Консультант	0,628338	0,504011
Цілитель	0,656105	-0,39162(
Спокусниця	0,505538	-0,19862:
Розумник	0,031287	0,880341
Трудоголик	0,783585	-0,02053-
Спостерігач	0,141720	-0,63158(
Керівник	0,634908	0,444408
Виконавець	0,597517	-0,29444:
Переможець	0,336188	0,61306(
Мама	0,833537	-0,23227:
Expl.Var	3,283862	2,335146
Prp.Totl	0,328386	0,233515

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (орищук.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	3,283862	32,83862	3,283862	32,83862
2	2,335146	23,35146	5,619008	56,19008

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (ориц Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	2,29721	-0,17477
Групові-індивідуальні	0,53039	-0,26892
Міжособові-характерні	0,73998	-0,97916
Офіціні-неофіційні	-0,47762	2,19069
Стійкі-ситуативні	-0,51269	-0,12972
Життєві-театральні	-0,07539	-0,71833
Зрілі-інфальтильні	-0,77223	-0,59018
Вікові-випадкові	0,42616	-0,02233
Активні-латентні	-1,10725	-0,81133
Зовнішні-внутрішні	1,01479	0,27513
Явні-тіньові	-1,08369	-0,34835
Статусні-стильові	1,11105	-1,26656
Ритуальні-спонтанні	-0,93786	0,33765
Конвенційні-стихійні	-0,44000	-0,51732
Предписані-досягнуті	1,10397	2,13760
Конструктивні-деструктивні	-0,98709	-0,40992
Фукнціональні-ціннісносмислові	-0,82973	1,29582

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (орищук.sta) Casewise deletion of MD N=17 Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголік	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможе
Консультант	1,00	0,41	0,29	0,54	0,34	-0,07	0,47	0,07	0,
Цілитель	0,41	1,00	0,44	-0,27	0,22	0,37	0,22	0,23	-0,
Спокусниця	0,29	0,44	1,00	0,02	0,24	0,21	0,11	0,01	-0,
Розумник	0,54	-0,27	0,02	1,00	-0,01	-0,45	0,21	-0,30	0,
Трудоголік	0,34	0,22	0,24	-0,01	1,00	0,14	0,38	0,75	0,
Спостерігач	-0,07	0,37	0,21	-0,45	0,14	1,00	-0,33	0,25	0,
Керівник	0,47	0,22	0,11	0,21	0,38	-0,33	1,00	0,21	0,
Виконавець	0,07	0,23	0,01	-0,30	0,75	0,25	0,21	1,00	0,
Переможець	0,42	-0,08	-0,07	0,47	0,35	0,00	0,42	0,18	1,
Мама	0,32	0,66	0,50	-0,18	0,59	-0,01	0,52	0,43	-0,

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголік	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможець	Мама
Соціальні – особистісні	3	2	-2	-3	3	2	3	3	2	3
Групові-індивідуальні	-3	-1	-3	-3	2	-2	2	2	-3	2
Міжособові-характерні	-2	2	2	-2	-2	2	1	-3	-2	3
Офіціні-неофіційні	-2	-2	-3	2	-3	-3	3	-2	2	-2
Стійкі-ситуативні	-3	-1	-3	-2	-2	1	-2	1	1	-3
Життєві-театральні	-2	-1	-2	-3	-2	2	1	2	-2	-2
Зрілі-інфальтильні	-3	-1	-3	-3	-2	1	-3	-1	-1	-2
Вікові-випадкові	0	1	-1	0	0	2	-2	1	1	-3
Активні-латентні	-3	-1	-2	-3	-3	1	-3	-2	-3	-3
Зовнішні-внутрішні	3	2	2	-1	-3	-1	2	-2	-2	2
Явні-тіньові	-3	-1	-2	-3	-3	0	-2	-3	-2	-3
Статусні-стильові	-2	0	3	-2	2	1	-3	3	-2	3
Ритуальні-спонтанні	-2	-2	-2	0	-2	1	-2	-3	-1	-3
Конвенційні-стихійні	-2	-1	2	-3	-2	1	-2	-2	-1	-3
Предписані-досягнуті	3	-2	1	3	2	0	3	-1	-3	-1
Конструктивні-деструктивні	-3	-1	-3	-3	-3	1	-2	-2	-1	-3
Фукнціональні	2	-1	-3	3	-3	-1	-3	-3	-2	-3

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного О.Ю.

Консультан

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові

Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Цілитель

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спокусниця

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні

Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Трудоголик

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Керівник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні

Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Переможець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Мама

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Є

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного С.С.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unro Extraction: Principal co (Marked loadings are > Factor 1	Factor 2
Консультант	-0,81297(	-0,033421
Цілитель	0,03386(	0,632089
Спокусниця	-0,75707(	0,155256
Розумник	-0,82581(	0,420366
Трудоголик	-0,92463(	-0,19805(
Спостерігач	-0,467421	-0,278481
Керівник	-0,92323(	-0,21162(
Виконавець	-0,81699(	-0,29369(
Переможець	-0,47578(	-0,11437(
Кохана людина	-0,55788(	0,693562
Expl.Var	5,048074	1,343393
Prp.Totl	0,504807	0,134339

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (сідловська.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	5,048074	50,48074	5,048074	50,48074
2	1,343393	13,43393	6,391467	63,91467

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (сідл Rotation: Unrotated Extraction: Principal Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	0,63929	0,67747
Групові-індивідуальні	0,79759	0,70192
Міжособові-характерні	0,77887	-0,61184
Офіціні-неофіційні	-2,47468	-0,83440
Стійкі-ситуативні	0,44903	-1,18353
Життєві-театральні	0,37154	-0,17918
Зрілі-інфальтильні	0,66338	-0,06774
Вікові-випадкові	0,37857	0,25793
Активні-латентні	0,77887	-0,61184
Зовнішні-внутрішні	-0,42531	1,27046
Явні-тіньові	0,54575	-0,52999
Статусні-стильові	0,20935	-0,39119
Ритуальні-спонтанні	-0,60858	-0,90289
Конвенційні-стихійні	-0,27854	-0,08199
Предписані-досягнуті	-2,24954	-0,04503
Конструктивні-деструктивні	0,74782	-0,46936
Фукнціональні-ціннісносмислові	-0,32339	3,00120

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (сідловська.sta) Casewise deletion of MD N=17 Консультан	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголік	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможец	Кохан
Консультант	1,00	-0,03	0,42	0,69	0,75	0,32	0,73	0,65	0,28	0,3
Цілитель	-0,03	1,00	0,12	0,01	-0,06	-0,27	-0,04	-0,01	-0,10	0,1
Спокусниця	0,42	0,12	1,00	0,61	0,61	0,41	0,61	0,58	0,39	0,4
Розумник	0,69	0,01	0,61	1,00	0,64	0,31	0,62	0,51	0,26	0,8
Трудоголик	0,75	-0,06	0,61	0,64	1,00	0,26	0,99	0,85	0,49	0,3
Спостерігач	0,32	-0,27	0,41	0,31	0,26	1,00	0,30	0,43	0,17	0,2
Керівник	0,73	-0,04	0,61	0,62	0,99	0,30	1,00	0,86	0,49	0,3
Виконавець	0,65	-0,01	0,58	0,51	0,85	0,43	0,86	1,00	0,11	0,1
Переможець	0,28	-0,10	0,39	0,26	0,49	0,17	0,49	0,11	1,00	0,2
Кохана людина	0,38	0,12	0,46	0,85	0,32	0,22	0,30	0,16	0,20	1,0

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголік	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможець	Кохана людина
Соціальні – особистісні	-1	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Групові-індивідуальні	-3	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3

Міжособові-характерні	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Офіціні-неофіційні	3	0	3	3	3	3	3	3	-3	-1
Стійкі-ситуативні	-3	-3	-3	-3	-3	3	-3	-3	-1	-3
Життєві-театральні	-1	1	-3	-3	-3	1	-3	-3	-1	-3
Зрілі-інфальтильні	-3	0	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-1	-3
Вікові-випадкові	0	1	-1	-3	-3	-3	-3	-3	-2	-3
Активні-латентні	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Зовнішні-внутрішні	1	-2	-3	3	-3	3	-3	-3	-3	3
Явні-тіньові	-3	-1	-3	-3	-3	-1	-3	-2	-2	-3
Статусні-стильові	-3	1	-1	-3	-3	3	-2	-2	-2	-3
Ритуальні-спонтанні	0	-3	3	0	-2	3	-2	-2	-1	-3
Конвенційні-стихійні	-3	0	3	-3	-2	3	-2	-2	-1	-1
Предписані-досягнуті	2	-1	2	3	3	-1	3	-1	3	1
Конструктивні-деструктивні	-3	-2	-3	-3	-3	-2	-3	-3	-3	-3
Фукнціональні-ціннісносмислові	-3	3	3	3	-3	-2	-3	-3	-2	3

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного С.С.

Консультан

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Цілитель

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові

Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спокусниця

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Трудоголик

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні

Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Керівник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні

Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Переможець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Кохана

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Додаток Ж

Результати факторного моделювання семантичного простору досліджуваного П.Н.

Таблиця 1.

Факторне навантаження

Variable	Factor Loadings (Unr Extraction: Principal c (Marked loadings are Factor 1	Factor 2
Консультант	0,643977	-0,553089
Цілитель	0,583297	0,076230
Спокусниця	0,875779	-0,212831
Розумник	0,767635	0,308810
Трудоголик	0,859917	0,393028
Спостерігач	0,709718	0,513469
Керівник	0,770171	-0,575265
Виконавець	0,688790	-0,420254
Переможець	0,832924	0,123144
Фантазер	0,228525	0,825340
Expl.Var	5,167934	2,074394
Prp.Totl	0,516793	0,207439

Таблиця 2.

Власні значення факторів

Value	Eigenvalues (ондар.sta) Extraction: Principal components Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	5,16793	51,6793	5,16793	51,6793
2	2,07439	20,7439	7,24232	72,4232

Таблиця 3.

Факторні ваги

Case	Factor Scores (онда Rotation: Unrotated Extraction: Principal c Factor 1	Factor 2
Соціальні - особистісні	-0,68984	-1,20591
Групові-індивідуальні	1,00816	-1,42326
Міжособові-характерні	0,51387	-2,17227
Офіціні-неофіційні	-0,42758	-0,95461
Стійкі-ситуативні	-0,56781	-0,67234
Життєві-театральні	-0,27938	-0,81612
Зрілі-інфальтильні	-0,96446	0,80626
Вікові-випадкові	0,09433	0,85549
Активні-латентні	-0,78180	0,47249
Зовнішні-внутрішні	-1,23815	0,83833
Явні-тіньові	-1,01771	0,23499
Статусні-стильові	1,55290	1,34382
Ритуальні-спонтанні	0,09636	0,33168
Конвенційні-стихійні	0,69804	0,64754
Предписані-досягнуті	2,27955	0,32611

Таблиця 4

Кореляційна матриця

Variable	Correlations (ондар.sta) Casewise deletion of MD N=17 Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголик	постеріга	Керівни	иконавец	ереможе	Фантазер
Консультант	1,00	0,12	0,70	0,37	0,36	0,16	0,84	0,54	0,36	-0,15
Цілитель	0,12	1,00	0,43	0,34	0,46	0,41	0,39	0,32	0,60	0,03
Спокусниця	0,70	0,43	1,00	0,69	0,65	0,39	0,82	0,58	0,63	0,11
Розумник	0,37	0,34	0,69	1,00	0,78	0,53	0,47	0,22	0,59	0,45
Трудоголик	0,36	0,46	0,65	0,78	1,00	0,88	0,42	0,45	0,65	0,46
Спостерігач	0,16	0,41	0,39	0,53	0,88	1,00	0,16	0,48	0,65	0,47
Керівник	0,84	0,39	0,82	0,47	0,42	0,16	1,00	0,69	0,56	-0,21
Виконавець	0,54	0,32	0,58	0,22	0,45	0,48	0,69	1,00	0,55	-0,26
Переможець	0,36	0,60	0,63	0,59	0,65	0,65	0,56	0,55	1,00	0,24
Фантазер	-0,15	0,03	0,11	0,45	0,46	0,47	-0,21	-0,26	0,24	1,00

Таблиця 5

Бланк відповідей досліджуваного

	Консультант	Цілитель	Спокусниця	Розумник	Трудоголик	Спостерігач	Керівник	Виконавець	Переможець	Фантазер
Соціальні – особистісні	1	-3	-3	-3	-3	-3	0	0	-3	-3
Групові-індивідуальні	0	3	3	0	-2	-3	3	3	3	-3

Міжособові-характерні	3	-3	3	-2	-2	-3	3	3	-1	-3
Офіціні-неофіційні	0	0	-3	-3	-3	-3	0	0	0	-3
Стійкі-ситуативні	0	-2	-1	-2	-3	-3	-2	-1	-1	-3
Життєві-театральні	0	-3	-2	0	-3	-3	0	0	0	-3
Зрілі-інфальтильні	-3	-3	-3	-1	-3	-3	-3	-1	-3	3
Вікові-випадкові	-3	0	-3	-3	-1	3	-3	3	3	0
Активні-латентні	0	-3	-2	-2	-3	-2	-3	-2	-3	3
Зовнішні-внутрішні	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	3
Явні-тіньові	-3	3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-2
Статусні-стильові	0	0	3	3	3	3	0	0	3	3
Ритуальні-спонтанні	0	0	0	0	-3	-3	0	-3	3	3
Конвенційні-стихійні	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
Предписані-досягнуті	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Конструктивні-деструктивні	-3	-3	-3	0	-2	-3	-3	-3	-3	0
Фукнціональні-ціннісносмислові	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3

Таблиця 6

Семантичний профіль життєвих ролей досліджуваного П.Н.

Консультан

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Цілитель

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні

Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спокусниця

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Розумник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Трудоголик

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)

Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Спостерігач

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Керівник

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Виконавець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові

Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Переможець

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові

Фантазер

	-3	-2	-1	0	1	2	3	
Особистісні ролі								Соціальні ролі
Індивідуальні								Групові
Характерні								Міжособові
Неофіційні								Офіційні
Стійкі								Ситуативні
Життєві								Театральні
Зрілі								Інфантильні
Закономірні (Вікові								Випадкові
Активні								Латентні
Зовнішні								Внутрішні
Явні (актуальні)								Тіньові (антиролі)
Статусні								Стильові
Ритуальні								Спонтанні
Конвенційні								Стихійні
Предписані								Досягнуті
Конструктивні								Деструктивні
Функціональні								Ціннісносмислові